

kal is megkínáltatt, ő mindazt köszönettel utasította vissza magától s a levéltár és könyvtár örök szerény állását választotta magának. Ez volt neki való. A porlepte okmányok és a nagybecsű könyvtár sok ezerekre menő kötetei valának neki legkedvesebb társasága s a mi másoknak, erősebb testalkatúknak is, megölője lett volna, az az ő gyöngye és vézna alkatának életője lön.

A levéltár után a könyvtárt is rendezés alá vette. S ha az utazók és látogatók egymást érdekesnek s sokasága a pannonhalmi vendégszerető szeretház ritka szépségű és gazdagságú levél- és könyvtárát bámulja, annak rendjében ama kisdad alak kezeinek nyomára akad mindenütt, mely itt magának „exegit monumentum aera perennius.“ Míg élt, a kérdésre: hogy mi a pannonhalmi könyvtár számos kincsei s nevezetességei közt a legnagyobb? méltán felelték, hogy kétségkívül a könyvtárnok maga, Czinár Mór, a fáradhatatlan, szeretetteljes, készséges és jókedvű öreg. Most már csak emléke lebeg ott a könyves polczok és iratesomagok fölött.

Valóban alig fordult meg a pannonhalmi szentmártoni apátságban vendég, s pedig fordult meg ezer meg ezer, kéjutázó és tudós, turista és buvárló, egyetemi tanár és fiatal tanuló, — a ki a jó „Pater Maurus“-szal érintkezésbe jöve, őt meg ne szerette s tőle tisztelettel ne vált volna el. Roppant jártassága a tudományokban, szíves előzékenységgel párosulva, készségesen adott utasítást minden kérdezőnek s élő lajstrommá és magyarázóvá tette őt a könyvtár összes kincseihez. Míg mások örvendenek, ha tudakozódók nem háborgatják, ő azok tudvágyának kielégítésében lelte örömét s halommal hordotta elébök mind azt, a mivel könyvtára birt kielégítésükre. A 80 ezer kötet mindenike, mintha folyvást a kis ujjában lett volna, úgy tudta helyét mindeniknek s egy szóra elővette polczáról, hogy felüsse benne azt a helyet, a mit valaki keresett.

Egyizben a híres Sebestyén Gábor, Veszprémmegye egykori főügyésze s országgyűlési képviselője, a nagy bibliograf s adomákban és élczékben kifogyhatatlan kedélyes tudós, ki különösen a bibliában való rendkívüli jártasságáról is nevezetes volt, a szentmártoni könyvtárt meglátogatván, Czinár, hogy neki kedveskedhessék, a legrégebb kéziratú biblia-kodexet mutatta elé. Sebestyén, történetesen a Zsoltárok egy helyére nyitván, észrevette, hogy a leíró tévedéséből egy vers kimaradt s mondta ezen észrevételét Czinárnak. Az lehetetlen, felelé a pater. Egy ily kézirattal hajdan valamely barát fél-életet töltött, a leg gondosabb munkában s a legaprólékosabb figyelemmel. Előhozták a Vulgata (az egyházi tekintélyű latin fordítás) egy példányát s azt a kézirattal egybevetvén: ki-tínt, hogy Sebestyénnek igaza van. Czinár a kimaradt verset a kézirat szélére azonnal följegyezte, hozzá tévén, hogy „453 év multával egy kálvinista tudós vette észre, hogy ez a vers a szövegből hiányzik.“

A tudományos irodalom terén Czinár Mór különösen a következő főbb munkái tették nevezetessé: Fuxhoffer Monasterologiajának átdolgozása, két kötetben; s a Fehér György nagy Codex Diplomatikusához (Árpád- s vegyes királykorszakbeli Oklevél gyűjteményéhez) nagy fáradsággal készített Index (tárgymutató), melyet a m.

tud. akadémia megbízásából teljesített, s mely az akadémia által adatott is ki; a pannonhegyi Benedekrend története, mely kéziratban maradt, s számos kisebb, történelmi és oklevél- meg régiségtani értekezés.

Az akadémia Czinárt tudományos munkájáért elismerő jelölést 1858-ban levelező tagjává választotta, de már akkor öregebb volt, mintsem a társaság munkálataiban közvetlen részt vehetett volna.

Benne a tudomány egy jeles művelője halt el s mint embert és papot közszeretettel és tisztelet kísérté sírjába, midőn a f. évi február hó 12-én Pannonhalmán elhunyt.

Csillagos éj.

Kinézek ablakomból
A véghetetlen, messze éjszakába,
És nézem, nézem
A magasságnak csillagezeit,
A fényfelhőknek áttetsző világát
S ama sugárzó, csodás tüzeket,
Melyek koronkint felvillanva, mint
Rejtélyes lángirás,
Lobognak át a túlvilág ködén.
És a mint nézem, nézem
A beláthatlan űr e színjátékát,
E sugártükrök csillagait,
S a boltozatos égmezőknek
Hulló, szakadó szikrazáporát:
Fáj tudnom, hogy a kék, mely eltört,
Az áhitat, mely szárnyaira vesz,
Szívem, mely reszket, érez, leborul,
S elmém, mely a fölfoghatatlannal
Vívódik s versenyez, —
Mind, mind csak árnyék, véges és mulékony,
Egy porszem léte s eszmélázongása,
Mely a zavaros végtelenség
S az örök idők oceánusapásán
Mint buborék, jön, csillan, eltűnik.

E zord s hatalmas mennyezet alatt
Szédülni kezdek.
Egyszerre, mintha óriás hegyek
Nyomását érezném, elfuladok.
A mindenséggel szemben állva
Arasznyi létem törpésége bánt.
E csöndben, hogy a bizodalmas álom
Felhőt takart a nyüzgő ember
Gyönyöreire, koldus nyomorára,
S nagy vágyainak kisszerű csatáit
Egyetlen szárnyúttal eltemette:
Ah! bennem annyi fájó gondolat kél,
S maga az éj, mely balszámcsókjait
Felém fuvallja, titkon megremeget,
Mert úgy lehet, hogy
Hideg temetők szelét fújja rám!

Gyönyörrel, ifjúsággal, millió
Vágy- s érzelmeinek lángjától hevülve
Egyszerre porba bukni —
És porrá lenni mindörökké!
Igy a magasba törve,
Tisztább világok légkörét keresve,
Eszményekért rajongva, büszke indulattal
Fenn szállni —
S aztán alázuhanni, elenyészni
Egyszerre, rögtön, átélte üdveinknek
Minden fényével együtt,
Magunkból mitsém hagyva hátra,
Csupán a port, a hamvat,
A durva, hitvány salakot!

Ti csillagok! ti bűvös, égi tükrök,
Ti örök lángok ott fenn a magasban,
Kik ismeritek nyughatatlan lelkem
Arczát s minden vonását
S már annyiszor vertétek vissza
Elmének egy-egy gondolatját
Világos képbem, tisztultabb alakban:
Emlékeimet megörziki-e majd
Rám hulló fényetek szerelme?
Hiszem, hinnem kell, hogy a mi lelkemben
Fény, láng, sugár volt, egygyeolvad
Tündöklő lényetekkel,
S aláragyog azokra, kik
Bús éjszakákon tévetegek szemekkel
Merengnek rajtatok,
Rég meghalt kedvesükről álmodozva,

Vagy egy-egy tünt emlék pástortüzénél
Virasztva csöndesen —
Midőn én többé nem leszek,
De fekszem némán, jeltelen,
Kiegyet szívvel, zárt ajakkal
És mindörökké lecsukott szemekkel!
Endrődi Sándor.

A holt Adorján szelleme.

Elbeszélés.
Írta: BOROSTYÁNI NÁNDOR.
(Folytatás.)

— Midőn 1860. tavaszán kitört Szicília szigetén a királyi kényuralom által szított fölkelés — kezdé elbeszélését Bereghi — egyike valék az elsőeknek, kik eleve értesültek Garibaldi tábornok nagy titokban tartott expedíciójának elindulásáról. Egy hajdani iskolatársam, kit a sors már régebben olasz földre hányt, hol magyar menekülteinkkel ismerkedett meg, írta nekem Genuából a lelkesedés szavaival, hogy ott egy oly vállalat van készülöben, melyről nemsokára bámulva fog szólni a világ. A lelkesedés köztudomásúlag fiatal kedélyekre nézve nagyon ragadós portéka. Rám is csakhamar elragadt Adorján barátomnak nemes fölhevülése. Eldobtam könyveimet és siettem fölülni a vasutra, hogy részt vegyek néhány szabadságért buzgó férfi vakmerő vállalatában.

Midőn Genuába értem, legnagyobb sajnálatomra már nem találhatam ott Adorjánt. Nehány nappal azelőtt indult csak el a hajón, mely Garibaldin kívül Nino Bixio, Medici, Türr, Mogyoródy, Tüköry, Figyelmesy s egyéb kiváló olasz és magyar főtiszteket szállított Szicília partjai felé. Irigyeltem szerencséjét, hogy a feledhetlen „ezer marsalai hős“ soraiban léphetett partra ama szigeten, mely néhány nap mulva visszahangzott már az olasz és magyar bajnokok vitézségének messze terjedő híreiről.

Majdnem két heti lázas türelmetlenség után végre elindulhaték egy angol postagözönsön Sziciliába, hol némi apróbb kalandok után szerencsésen sikerült hozzácsatlakoznom az időközben felszaporodott kis hadsereghez. Honfitársaim kitörő örömmel üdvözöltek. Adorján barátomra nehéz volt ráismernem, úgy átváltoztatta külsejét a szokatlan egyenruha. Az egykori halvány iskolatárs most napbarított arcza, daliás magatartásu harcossá vált, a kinek a merészen föloldala vágott, tollas nemezkalap szinte kihívó külsőt kölcsönzött.

Századába kértem magamat besoroztatni, hogy folyvást együtt lehessünk. Úgy is történt. Elválászatlanok lettünk egymástól s a Castor és Pollux nevek, melyekre bajtársaink elkereszteltek, valósággal meg is érdemeltük. A jó barát értékét háboru idején tanulja igazán ismerni a katona. Elszakítva övétől, kiragadva a harez furiája által családjá köréből és folyvást farkasszemet nézve a halállal, — drágává lesz neki a jó barát, ki mellette küzd a harcmezőben, megosztja vele utolsó falat kenyereit és nem engedí ellankadni kitartható a hadjárat ezer nemű fáradaimái és terhei között.

Egy este előrsön álltunk. A nap apró esatározások között telt le, s most, hogy közelgett az éj, kétszeres éberség tétetett föladatává az előre tolt esatárláncznak. A királyi carabinieriék velünk szemben leselkedtek, s néhány vakmerő ficzkó egy igen

jó fedezetet nyújtó facsoport mögé vonta meg magát, mely alig volt pár száz lépésnyire tőlünk. Önnét aztán egészen váratlanul próbálgatni kezdék, mennyire hordanak fegyvereik.

Persze, hogy a czéltáblát a mi vörös ingeink képezték, melyek még így alkonnyatkor is szembe tüntek a királyság gyűlölt sbírrjeinek.

Az első pár lövésnek oda sem hederiténk, nyugodtan fekvé maradva a puha fűben. Hanem mikor egy ördögös ficzkónak a golyója alig két arasznyira fűtölt el fejeink fölött, jobbnak láttuk visszahúzódni egy magánosan álló, villámsujtott gesztenyefa mögé, melynek vastag törzsében akár egy század karabélyos golyói számára kinálkozott alkalmas hely.

Már majdnem elértük a vén fa oltalmat nyújtó derekát, midőn egy utánunk röpitett golyó szétzúzta Adorján telt kulacsát, mely életmentőjévé lön.

— Hát csakugyan komolyan kezd már kerülgetni a halál! — szolt hidegvérű nyugalommal, midőn leterültünk pihegő mellet a fa mögé. — Emlékezel a Palermo előtti gránátdarabra, mely kalapomat szakítá le fejemről? ... Az volt első jelentkezése. Ime itt a második. ... Ha harmadszor vigyorog felém, nem fogok többé menekülhetni előle. Tibor barátom, az én napjaim meg vannak számlálva!

— Verd ki ezt az ostoba babonát a fejedből, — viszonzám tettetett nyugalommal, megdöbbenve búskomoran kiejtett szavain. — Neked nincs mit tartanod a haláltól! Már kétszer megkímélt s meg fog elégedni az ismételt kudarczsal.

Adorján búsan rázta fejét.

— Hadd el ezt a vigaszt Tibor! Nem használ az nekem semmit. Én el fogok esni ebben a harcban; előérzetem nem szokott csalni. Aztán a kártyavető cigánybanyának az a régi jóslata, mit nekem még deakkoromban mondott! ... Emlékezem még rá? ... Hogy őrizkedjem azoktól, a kik előtt akaratlanul emelem le kalapomat, a kik erőszakosan iszszak ki a boromat, s a kik megfutnak előlem! ...

Fölkacagtam, szemére lobbantva babonás hitét. Hogy kellene neki tartania azoktól, a kik „megfutnak“ előle! Aztán miként tulajdoníthat okos, tudományos férfi létére fontosságát egy cigánybanya együgyű jóvendölésének. Hisz az azt szokta mondani jóslás alkalmával, a mi ép eszébe jut. Van is annak valami jelentősége!

Adorján a carabinieri golyója által szétzúzott kulacsra mutatott.

— A jóvendölés második része is teljesült. Annak a királyi bravónak a golyója megittatta boromat akaratom ellenére a földdel. ... Palermo előtt, hola szétrobbanó gránát egyik darabja a kalapot tép le fejemről, a jóslat első mondata vált be igaznak. ... Most még csak a harmadik és utolsó teljesülése van hátra. Ah, az a cigányasszony előre látta sorsomat! Mi különös is van ebben? Én hiszek a szellem oly természetfölötti jelentkezésében, minő a jóstehetség, s nem törődöm azzal, hogy ép egy nyomorult banya bírja ezen adományt. Nem egy esetet tudnék neked fölemlíteni, hogy ily jóslatok megdöbbenő pontossággal teljesedtek be. Ismered a Poniatovszky herceg esetét? Egy cigány jósnő azt jóvendölé nekí egykor,

hogy egy szarka (Elster) fogja okozni halálát, a mely mulatságos jóslat fölött mindenki kacagott. Pedig ez a jóslat teljesült. A herceg az öldöklő lipcei csata harmadik napján — 1813. okt. 19-én — belefut az Elster nevű kis folyóba, melyen át akart usztatni lovával, hogy megmeneküljön a futó francziák nyomában száguldózó kozák lovasság elől. ...

Nem volt időnk bevezetni e rögeszme fölötti beszélgetést. Előhadunk parancsnoka, kit a vakmerő ficzkók lövöldözése esatárláncunkhoz esalt, meghagyta századunknak, hogy kergesse el a királyi karabélyosok kis csapatát ama facsoport mögött, honnét szüntelenül alkalmatlanokdta a mieinknek.

Hatalmas „hurráh“-val vetettük magunkat a meglepett ellenségére. A gyáva kópék azonban, kik rejtékükből oly kihívóan legénykedtek, nem éreztek most kedvet ismeretséget kötni szuronyaink élével, hanem futásra vették a dolgot.

Egy rövid negyedóra alatt a mi előrszeink tanyáztak a facsoport alacsony bozóttal benőtt aljában.

E közben sötét éj lett. Barát és ellenség nyugodni tért, s csak az előrsők egyhangú jelszava hangzott át a mély csenden, mely innen és tulról uralkodott. Mi ketten egymás mellett hevertünk a harmatos fűben, éber figyelemmel tekintve a sötét éjbe, s fölfont fegyverink ravaszán nyugtatva kezünket. Életem legkiválóbb visszaemlékezése közé számítom az éjjeli előrszolgálatban töltött időt. Valami hasonlíthatatlanul fölemelő van abban a férfias öntudatban: a legveszélyesebb ponton tüködni egy egész hadsereg biztonsága fölött, minden perczen készen állva egy éjjeli támadás visszautasítására. A helyzet válságos volta megfeszít bennünk minden izmot s élessé teszi valamennyi érzékünket. Szinte sajnáljuk, hogy az ellenség részéről nem történik valami vakmerő vállalat. A tulhabzó férfi erő és bátorság oly szívesen mérkőznék a veszélylyel, mely alig puska-lövésnyi távolságra szunnyad tőle. ...

Adorján, ki eddigelé néhány kérdéssemre csak röviden és szórakozottan felelt, hosszas hallgatás után végre megtörte a csendet.

— Tibor, — mondá, és hangja szokatlanul ünnepelesen s komolyan hangzott, — én, a ki hiszek a lélek halhatatlanságában s abban, hogy a szellem a testtől való megválása után is megtartja önrendelkezési szabadságát, megígérem neked ezennel, hogy megjelenek előtted holtom után. ... Igérd meg ugyanezt te is nekem, az esetre, ha a végzet ugy akarná, hogy előbb halj meg nálamnál!

Szeretnem volna fölkacagni e hóbortos szavak hallatára, de féltem attól, hogy mélyen találán megérteni a derek fiut. Holamennyi köbe tett szert ezen újabb bogarára, mely csodálatosabb volt valamennyi előbbinél! Bizonyára valamely szellemidéző kottéria gyanus hálójába kerülhetett, hogy a mély meggyőződés oly komoly hangján szolt a halála utáni megjelenés eshetőségéről.

— Mire való e sötét gondolatok, barátom! — mondám neki, nem akarva megsérteni babonás hitének kiméletlen leron-tása által. — Bátor katonákhoz illően ne is gondoljunk a halálra. Nézd dicső vezérünket! Harcban nőtt föl, és nincs száma az apróbb-nagyobb csatáknak, hol nem

kockáztatta volna életét a legöldöklőbb fegyvertűben. A halál elkerüli azokat, kik legkevesebbet gondolnak rá. ...

— Hát ne beszéljünk róla. Hanem azt az egyet igérd meg nekem előbb, hogy ugy fogsz tenni, mint én, ki, ha előbb halnék meg náladnál, meg fogok jelenni előtted életed válságos perceiben, hogy fenyegető veszély elől óvjalak, vagy annak jelenlétét tudassam veled, mintha őrangyalod lennék. Én hiszem, hogy az élévülhetlen szellemnek ez lehetőségében áll. Ne habozzál, hanem add ide a jobbot! ... Legyünk barátok a — siron tul is, Tibor. ...

Gyöngédtelenség lett volna nevetéssé nem absurd hitét, vagy visszautasítanom ártatlan kérelme teljesítését. Miért ne szereztem volna meg hát neki azt az örömet, hogy megígérjem, a mit tőlem oly bohó módon kért? ...

Kezet adtunk hát egymásnak az ígért beváltására. Két bajtárs, a ki megfogadja egymásnak isten sötét ege alatt, az ellenség golyóinak lőtávolában, hogy a melyiket előbb éri közülök a halál, az föl fogja keresni a másikat fenyegető baj idején! Adorján hangja mindvégig ünnepelesen komoly volt: belőle a meggyőződés hite szolt. ... Az én hangom, nem tudom, hogy mit árult el; hanem jó, hogy éj és sötét volt: különben ellenkezőt olvashatott volna le a szegény fiu arczomról, mint a mit, babonás kérelmeim eleget teendő, megígértem neki, kétkedő mosolylyal ajkam körül. (Folyt. követt.)

A tuniszi kávéházak mesemondója.

A görög rapszódok, a magyar hegedősök, a francia troubadourok, a német minnesüngerok, s az ó- és középkor ama költői faja, mely élőszóval adta elő a maga vagy mások költeményeit, még most sincs kipusztulva, s dél és kelet költői fantáziától tündöklő országában, a tündér mesék csodás birodalmaiban még ma is nagy részt ők végezik azt a tisztelet, melyet miveltebb országokban a sajtó vállalt magára: a költői termékek terjesztését.

Ily országok egyike Tunisz, Észak-Afrika ama regényes multu területe, melyet Dido egy bivalybőr vékonyra szabott foszlányával körül kerített, hogy fölépítse rajta a világalom fölött Rómával versenyző Carthago, a világrengető Hannibal hazáját, mely pusztulásában is mendedéket nyújtott a kereszténység legrajongóbb híveinek. Az a föld, melyen később a világ legvadabb népe, a vandál, alapított birodalmat Genzerich alatt, majd újra a legmiveltebb, a mór; az a föld, melyen a kereszties hadak kikötöttek, Károly, Cromwell és XIV. Lajos hadai megszállottak s felhódnak annyi dicsőséges emléke szövdök: az a föld, mondjuk, ily mult által mintegy kényszerítve van, hogy költői legyen s hogy lelkével vissza-visszacsapongjon a rég letűnt napok emlékeibe.

Természetes, hogy a nép ezt származásához képest, keleti modorban hajtja végre, nem csendes magabavonulással és szerzetesi szemléldéssel, mint tán a keresztény népek ténnek, hanem zajjal és tüntetőleg, épugy mint minden egyéb foglalkozásait.

Megtéktintvén a nagy menetet és a Kafalit, vagy a mint a spanyolok nevezik, a La Goletta erődöt, s keresztül törvén magunkat a beduinok, arabok, zsidók, negerek, görögök, portugálok stb. tarka tömegén, — nagyon megszáll a vágy amaz üdülés után, mely ez éghajlat valóságos áldásának mondható: egy csésze valódi mokka-kávé után, s minthogy közelünkben egy régi mór épület lépcsőjén egy rongyos arabot épen kávészürcsöléssel látunk elfoglalva, nem habozunk belépni a házába, mert biztosra vesszük, hogy az kávéháznál egyéb nem is lehet.

Egy szűk, homályos folyosón keresztül magas, sötét csarnokba jutunk. A fal omlatag, a fejeire meszelt byzanti iveket zöld és vörös

szinre festett sugár oszlopok emelik. A gyalatlan deszkával padlózott, köüléssel ellátott s gyékényel borított szobaföldön különböző kora férfiak képeznek festői csoportokat világos színű öltönyeikben. Némán s komolyan szürsölnek kávéjukat s szívják papirosba csavart szivar-káikat s a bódító hasist, melytől az ember még e földön megálmodja a Mahomed hét paradicsomát. A kávé szolgálja könnyű, hallhatatlan lép-

az európaiaknak. Ezek kielégítéséről tehát más-ként kell gondoskodni.

Egy aggastyán, hófehér turbánjánál és kaptánjánál is fehérebb szakállal fölemelkedik helyéből s egy emelvényre lép. Magas, szép plasztikus természetével és erősen jellegzett barna arcával olyan, mint egy bronzképi márvány-szobor. Minden ember feléje tekint, oly áhitattal és figyelemmel, mintha magát a prófétát fogná

tóság fölmelegszik a hallott beszédre, bánat, lelkesülés, megindulás, öröm váltakozik az elébb oly merev arcokon. A szónok játszva ural kodik érzelmeiken.

Mi az, a mi a beszélőt ily ihlett állapotba hozta? Didó máglyája, Carthago romjai talán? Vagy tán a kalifák hadjáratai s őseinek hőstettei? vagy a spanyolországi mórok történetéből szájról-szájra maradt románczok, a granadai

MESEMONDÓ EGY TUNISZI KÁVÉHÁZBAN.

tekkel jár körülöttük, kezében égő zsarúttal, mellyel meggyújtja az illatos nargilókat és csibukokat.

Csaknem teljes mozdulatlanság jellemzi a keleti kávéházak vendégeit. Hanyagon elterülve fekszenek, vagy keresztbe font lábakkal gonyasztanak. Hírlapjaik, az európai kávéházak vendégeinek e nélkülözhetlen szüksége, nincsenek, de irodalmi vágyaik csak úgy megvannak, mint

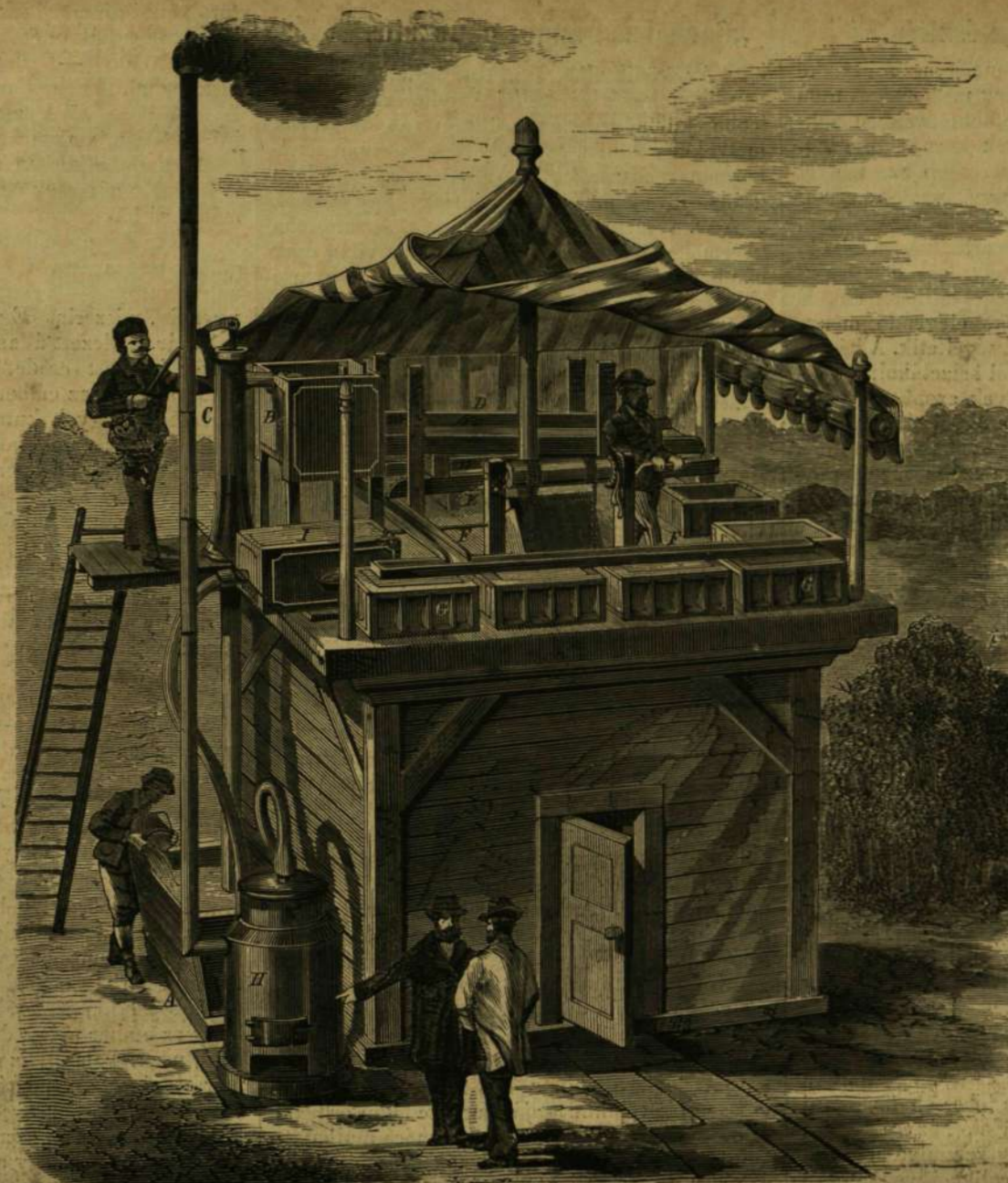
hallani, kinek szavaiból egyet is elszalasztani halálos bűn lenne.

Az öreg beszédre nyitja ajkait. Halk, mély hangon kezdi meg beszédét. De szavai egyre folyékonyabbak lesznek, hangja emelkedik, neki hevül, élénk tagmozdulatokkal kezdi kísélni beszédét. Egészen átmagasztosul, szemeiből ihlet sugárzik, hangját megreszketteti a tulajdonos érzelmek. S a hideg apathikus hallga-

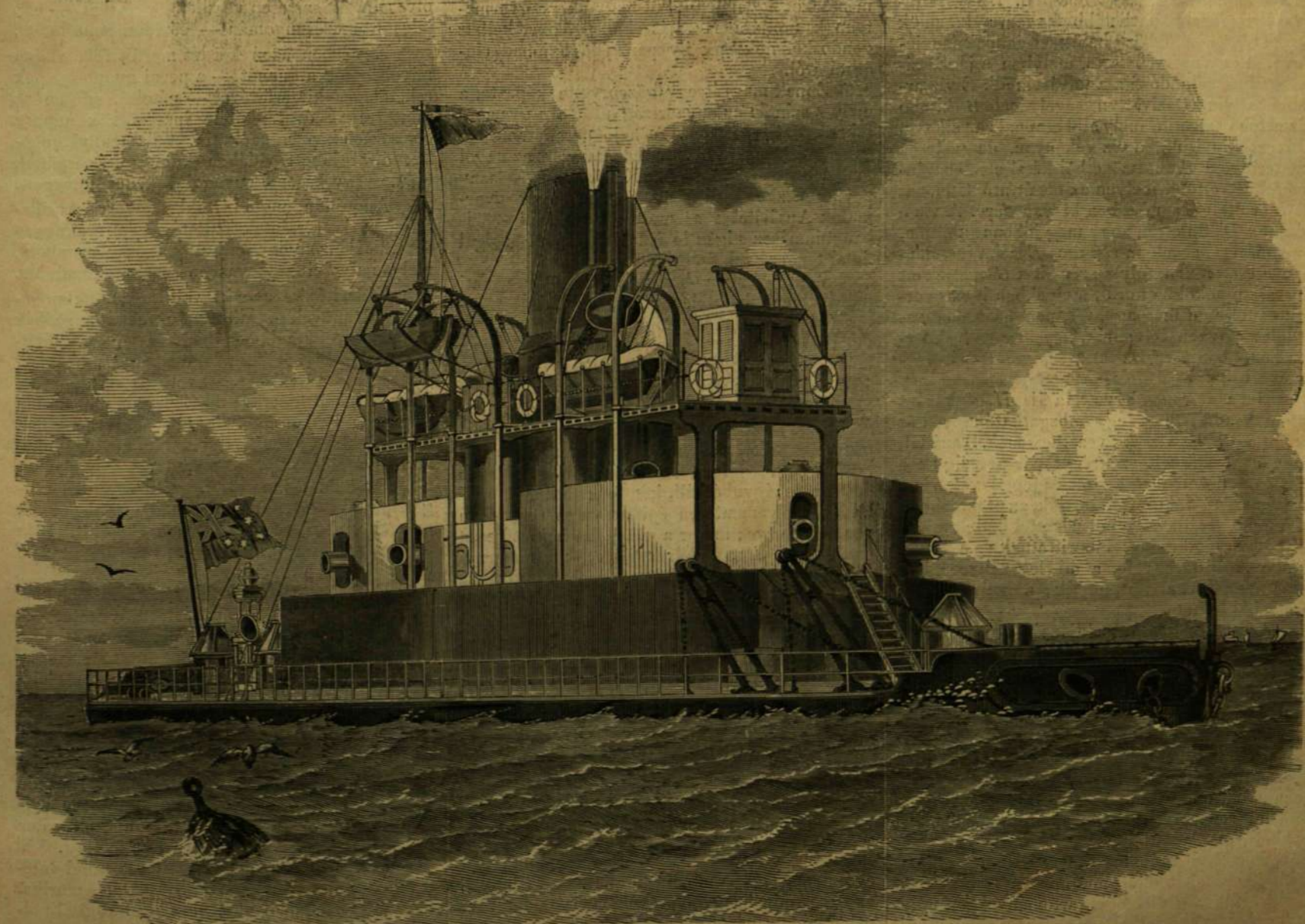
Alhambrában eltemetett egyszerű rege-kincstár töredékei? Ki tudná megmondani!

Az igazhívők troubadourja az, a ki beszél, maga az élő eposz, a régi időből megszólaló rege.

Képünk egy tuniszi kávéház egy ily jelenetét mutatja.

MESTERSÉGES JÉGKÉSZÍTÉS.

„CERBERUS” AUSZTRÁLIAI PÁNCZÉLOS HAJÓ.

Mesterséges jégkészítés.

A jég oly nélkülözhetlen fogyasztási cikké vált napjainkban, hogy annak mesterséges uton való előállítására főleg az utóbbi években, sokféle módot találtak föl. Ezek közt talán a leggyorsabb és mégis legsikeresebb az, melyet Newsham, Haynes és Henson északi-amerikai jégkereskedők használnak oly téli évszakokban, melyeknek szigorú nem elég arra, hogy a folyók, tavak, tócsák vizét kellő mélységig befagyaszsa s így kellő mennyiségű jéget állítsanak elő. E jégkészítéshez mindenekelőtt elegendő mennyiségű tiszta forrásvíz szükséges. A készülék maga durva gerendákból összetakolt faépület, igen sok ablakkal, melyek azonban csupán egyszerű fatáblákkal zárhatók el (üveg nem szükséges rájuk). Ez ugynevezett fagyasztó ház alatt és azzal összekötésben célszerűen berendezett jégház (jégverem) építendő. A tulajdonképeni jégkészítéshez megfelelő számú fűtőkövet használnak, melyekbe igen erős és különösen e célra szőtt gyapotkerméből készített s így tehát bizonyos líkacsossággal bíró viztartókat illesztnek. Azután e viztartókat a jéggé változtatandó vízzel megtöltik s az ily megtöltött viztartóval tele lévő fűtőkövet négyesével egymás fölé helyezik, a fagyasztó házban három-négy ablak előtámasza által erős léghuzamot állítanak föl s ezt működni hagyják mindaddig, míg a víz a gyapotviztartókban jéggé nem fagyott. Emlitenünk is fölösleges talán, hogy itt nem csupán az épület átvonuló erős léghuzam, hanem a gyapot-szöveten átszivárgó víz gyors elpárolgása is nagyban elősegíti a víz megfagyását.

A mesterséges jégkészítés az egyszerű s mégis praktikus módjának föltalálói Newarkban, lakhelyükön, igen célszerűen fölszerelt s jégveremmel is összekötött fagyasztó házat állítottak föl, melynek rajzát érdemesnek véltük olvasóinkkal megismertetni. A fagyasztó ház itt közvetlenül a jégverem fölött áll, úgy hogy a kész jégdarabokat rögtön le lehessen bocsátani a jégverembe. Az egész fagyaló ház csak egyes oszlopokból áll, melyek egyszerűen a sátorfedeleket is tartják; falait pedig fölönható és lebozsátható gyékényszövet képezi, melyeknek segítségével a szabad légmozgást bármely oldalról az épület belsejébe lehet bocsátani. Hogy leírásunk világosabb, érthetőbb legyen, a készülék egyes részei különböző betűkkel vannak megjelölve. A egy nagy viztartó, melyben a jégkészítéshez használandó tiszta forrásvíz áll. E viztartóból a víz C szivattyú segítségével B kisebb viztartóba szívatik, mely alul csappal van ellátva. Ha ezt kinyitjuk, a víz vékonyan, de szélesen szétterülve a gyapotszövetből készített D harántos felületre foly, melyen az ott átfutó légmozgás hatásának teljes mérvben ki van téve. A víz e rézsutos D felületről, hogy még jobban kihűljön, egy másik hasonlóan rézsutos E síkra jut, honnan F csatornába foly s ezen át a G-vel jelzett fagyasztó fiókokba kerül, melyekben igen gyorsan és teljesen megfagy, főképen ha a ponyvafedele teljesen fölönjön, úgy hogy a befedetlen fiókokban levő víz tetszése szerint párologhasson.

Ha a víz megfagyott, a kis H gözkazánt fűteni kezdik, hogy egy mozgatható csövet át az I szekrénybe vizgőzt vezethessenek. Szálat, hogy e gözzel telt szekrényt pár percig az e közben teljesen megfagyott és jéggé vált vizet tartalmazó G fiókok fölé tartják, az utóbbiakban a jégtömb elválik a gyapotszövettel bélelt falaktól s így a jégdarabok kiboríthatnak és a jégverembe szállíthatnak le, a mi legcélszerűbben csigák segítségével történhetik, a hogy ez rajzunkon is látható.

A jégkészítés e módjának egyszerűsége annyira szembetűnő, hogy arra utalunk teljesen fölösleges. Ily fagyaló házat és jégvermet bárhol könnyen lehet fölláttatni akár van a közelben folyó vagy tó, akár nincs; sőt olyan helyen is, a hol patak, tó van, sokszor célszerű az ily jégkészítő ház, mert az sokkal szebb és tisztább jéget állít elő, mint a természet, s a jégvágás és hazaszállítás jelentékeny költségeit meg lehet kímélni vele. Azonkívül az előállított jégdarabokból szabályos tábla- vagy kocka-alakjok következtében aránylag kevés helyen sokkal több jéget lehet elartatni, mint a természetes jégből. Hát még a forróvíz tartályokban mily nagy álsádnak tekinthető ez az ügyes találmány!

„Cerberus“ angol páncélos hajó.

Az ötödik világrész, Ausztrália, mint tudva van, igen kevés kivétellel Angolország birtoka. Több külön gyarmatterületre van felosztva, melyeknek külön székhelyök s parlamentaris kormányrendszerek van. Az anyaországnak igen gazdag jövedelemforrását képezik e gyarmatok s Anglia mégis oly elhanyagolt és mostoha gyermekeinek tekintti azokat, hogy a világ csak bálul a legnagyobb tengeri hatalmasság és gyarló gyarmati politikáján. Ama kevés költség, melyet Angolország Ausztrália betelepítésé alkalmával kiadott, kamatjaival és a kamatok kamataival együtt százszorososan visszatérült azóta, s mégis a helyett, hogy az angol nemzet koronája e gazdag drágagyöngyöt megtartani, megóvni törekednek, inkább saját sorsukra bizza ottani alattvalóit: hadd' boldoguljanak önnön emberiségükből, ha tudnak. Pedig Ballarat és Bendigó kimeríthetetlen aranybányái, a Burraburra rézereci s más rendkívül gazdag ércztelepek igen valószínű teszik, hogy valamikor valamelyik nagyobb tengeri hatalom kedvet kaphat egy kis hódításra, mi pedig Anglia mostani gyarmati politikája mellett valami sok fáradságba nem is kerülne.

Anglia gondatlansága és közönye ausztráliai gyarmatai irányában most már annyira ment, hogy pár év előtt még ama csekély számú helyőrséget is haza hívta, melyet azelőtt Ausztrália jelentékenyebb városában tartott s kijelenté ottani alattvalóinak, hogy szerveznek önkéntes katonaságot maguk, ha épen szükségük van rá; szükség esetén majd megvédi az őket minden bajtól. A kikötő-bejáratok védelmére szükséges parti ütegeket a gyarmatok szintén saját költségükön állították föl s kimustrált gyarló tábori ágyúkkal szerelték fel azokat, melyeket Anglia drága pénzen adott el nekik. A lövegek körül igen hiányosan gyakorolt önkényes tüzéség tesz szolgálatot.

A legkevesebb, a mit Angolországnak e gyarmatok, valamint saját kereskedelmi érdekei és ott állomásozó hajóhada védelmére multhatatlanul tennie kell vala, mindenekelőtt abban állt volna, hogy néhány hadihajóját az ausztráliai tengereken folytonosan cirkáltassa. De Angolország ennyit sem tett. Az erre irányzott kérelmezéseket figyelmen kívül hagyták s a gyarmatoknak utóljára is saját költségükön kellett gondoskodniok egy ily partvédő hajóhad előállításáról.

Ennek magvát egy gözcorvette képezte, a melyet szintén az anyaország adott el a gyarmatoknak drága pénzen. A hajó parancsnokát a gyarmati kormány fizette, hanem azért az angol tengerészet tisztje volt. Később a „Nelson“ nevű nehézkész hadi gőzöst vették meg a gyarmatok Angliától s az most a Port-Philip-öbölben állomásoz s igen jó iskolázó hajóul szolgál fiatal tengerészek számára.

Vége Anglia belátván eddigi gyarmati politikájának helytelen voltát, egy óriási monitort (páncélos hajót) építtetett ausztráliai gyarmatai számára, természetesen ismét csak ezek költségén, s e valóban hatalmas tengeri szörny 1871 közepé óta Melbourne tartományi főváros kikötőjének Port-Philip nevű öböl bejárata előtt áll őrt. A „Cerberus“-nak — így nevezik a vaspáncélos hajót, melynek rajzát ez alkalommal bemutatjuk, — fegyverzet, mely négy darab 400 fontos ágyuból áll, két forgatható, de szilárdan, golyómentesen épített vasas toronyban van elhelyezve; mikor a páncélos hajó teljesen csatakeszen áll, fedélzetéből 3/4-ad méternyi rész marad a víz színe fölött, ellenben alsó része 5 méternyire süllyed le a vízben. A hajó két végén szintén egy-egy hatalmas és forgatható nehéz löveg van felállítva. A hajó hatalmas tömegénél s ebből származó esetlenségénél fogva, minthogy nehezen mozoghat, természetesen csupán a kikötő védelmére alkalmas, de támadni lehetetlenség volna vele.

Rajzok az őstörténelemből.

I. Mióta vannak emberek a földön?

Mint az egyes arisztokrata családok, úgy egész nemzetek is mindig törekedtek eredetüket az óskor minél nagyobb távolába visszavinni. Az óskor minden népe az istenekkel kezdé történetét, s a khinaiak és hinduk ma is több száz ezer évnyi

történettel díszelnek. A keresztény népek a bibliát fogadták el őstörténelmi kutfőül s eredetüket Ádám — illetőleg Noéig igyekeztek visszavinni. E nemét az őstörténelemnek nálunk is művelték, sőt közelebről is akadt magyar író, ki Ádám magyarságát vitatta.

Az újabb korban azonban az őstörténelem is kilépett a mesék országából s komoly tudományává lőn.

Már Egyiptom történelmének tüzetes vizsgálása megintatta a bibliát — mint őstörténelmi kutfő — vetett föltétlen hitet. Világos ugyanis, miszerint Egyiptom azelőtt ötezer évvel már rendezett államot képezett, pedig alig ötszáz év alatt eredete után nem fejlődhetett volna annyira az emberiség, hogy állami élettel bírhasson. Egyéb kutatások is meggyőzték a tudós világot arról, hogy a biblia mint őstörténelmi forrás nem használható, vagy csak nagy óvatossággal.

Igy lerázta az őstörténelem a hagyományok bilincseit s czélja elérésére a természet-tudományokkal kötött szövetséget.

Ha kitűzött tárgyunkon kívül nem esnek, számtalan példát hozhatnánk föl arra, hogy egyik-másik régi író hitelességét valamely természet-tudományi tény, vagy adat segélyével lehetett bebizonyítani. De megelégedhetünk egy példával. Ólaus Magnus ó-skandináv író azt mondja, miszerint az ó-germán és skandináv fejedelmek holttestemét a pogány korban boróka-fenyőfámáglyán égették el. Ez állítás soká mesésnek tartott, de nemrég találtak egy — úgy látszik fejedelmi — sírt, melyben a hamut vegyontás utján boróka-fenyőtől eredetnek ismerték föl.

Mióta az őstörténelem komoly tudományává lőn, a földtanhoz alkalmazkodott; de tudásának az emberi nemet eleinte csak a mai, alvált, földtani korba merték helyezni. Nemsokára több és több jel lőn ismeretes, mely azt bizonyítja, hogy az ember már a diluviál-korban létezett; s ez új nézet valamit iz év óta már általános elismerést vívott ki magának. De még ekkor is csak a diluviál-kor végére tettek az emberi nem fölléptét; míg a legújabb tudományos buvárlatok kiderítették, hogy az ember már a diluviál-kor elején, sőt a tertiár-kor közepén az ugynevezett miocén-korban is létezett.

E kutatások föltötte érdekesek s azt hiszem olvasóim is szívesen veszik, ha azokat — egy jeles értekezés nyomán — röviden ismertetem.

Egy izben azon kérdés merült föl, vajjon mivel fogják a guanot — a perui guano-telepek eshetőleg kimerültével — pótolni, miután az mint trágya és különféle iparcikké anyaga oly sokféleleg használtatik. Valamennyi angolok által lakott vidéken kutatások történtek guano vagy hasonló anyagok fölfedezésé végett.

Anguillán, angol birtokban levő kis Antillazsigeeten is történtek kutatások s csakugyan sikerült is bizonyos csonttöredék-réteget találni, mely nagy villanyvasas mézstartalommal bír. Kiderítésére annak, vajjon ezen telep bányászati művelése kifizetné-e magát, próbák tétettek s vegytani megvizsgálás végett küldöttek a leleményből Philadelphába. Ott megvizsgáltatván, a válasz gyakorlati szempontból kedvezőtlenül ütött ki; de Cope figyelmessé lőn téve azon barlang s sikerült neki két kihalt óriás őrlő: a Cambryrhéra inudata és Lonimylus longidens kövült maradványaira akadni. Cope működését az ő fölszólítására dr. Rijgersma folytatta, minek eredménye, többek közt, egy Strombus gigas kagylóból készült, 131: 59 mm. arányu, tojásdad alakú vágó és vájó eszköz volt.

Dr. Schmidt az „Archiv für Anthropologie“ V. kötetében ismertette e leletet s a következő érdekes megjegyzéseket csatolta hozzá:

„E lelet igen érdekes utmutatóul szolgál ama vidék viszonyaira, az utó-tertiár-kor elejéről. Anguilla jelenleg egy lapos s alig 5 □ ményi területű sziget. Mészbarlang jelenlétéből föld alatti folyókra, a száraz föld nagyobb kiterjedésére, hegyre, völgyre, szóval az egész sziget magasabb voltára kell következtetnünk. Hasonló eredményre vezet a két óriás őrlő nagymennyiségű maradványai; ezek sem élhettek volna ugyanis a sziget ily kis kiterjedése mellett.

„Egyéb őstörténelmi adatok is mind valószínűbb teszik, hogy Észak- és Dél-Amerika, az utó-tertiár-kor legelején, széles hid által voltak összekötve, melynek maradványai — mint szigetek — most is kiemelkednek a tengerből.

Ki határozhatja meg, mennyire terjed azon földemelkedés keletfelé, nem volt-e ez összekötő hídja az ó és új-világnak; s nem ezen vándorolt-e Amerikába az ember s ennek kísérői, s mennyi idő mult el ezóta? Annyit azonban bizonyít az említett kagyló-csövek, hogy az ember, a legregibb korban, a két óriás őrlő állattal egyidejűleg lakott ezen a vidéken.

Eddig még csak az emberi nemnek az utó-tertiár-korbeli jelenlétét bizonyító egyik igen érdekes adatot ismertettük, térjünk most át a még régibb korból valókra. Ezek száma is sokképpen jelenleg, semhogy azokat egytől-egy elősorolhatnánk; de arra nincs is szükség, mert azt hiszem, olvasóim a következő adatok nyomán is el fogják hinni, hogy az emberi nem már a miocén-korban (a tertiár-kor középső időszakában) is lakta a földet.

Melyik volna e leletek közül legérdemesebb az ismertetésre, nem tudom elhatározni; de azt hiszem, a következők nem a legérdekeltebbek. Ilyen a Bourgeois apát lelete. Ez Pont-Leroy melletti márgás mészkőrétegekben történt kutatásnál jött napfényre s áll egy kétségkívül emberkészítette kavics-rétegből. Az ily leleteket nagyon pontosan meg kell vizsgálni, mert mint Favre bebizonyította, a kovakő a nap melegségétől is szétesik s az ez által előidézett szálkák az ütések által származottakhoz feltűnően hasonlítanak. A jelen esetben azonban oly sok elismert tudós nyilatkozott e lelet valódi emberi mű volta mellett, hogy azon nem igen kétkelhetünk.

Ide tartozik a Somme völgyben Delaunay által talált két haltherium — kihalt szirén-faj — borda is, melyeken határozottan látható a bevágás. Ezek közül azonban azt hiszem, legérdekesebb Tardy lelete. Aurillac melletti talált ugyanis kövült dinotherium-maradványokat és azokkal együtt egy kezdetleges kőest.

Ezen lelhelyen ifjabb rétegek már előbb is találtak nagymennyiségű kőestközeteket; de Tardy lelete amazoktól barnaszénnel, földlerakodással és ifjabb bazalttal kevert trachyt-conglomeratum által van elválasztva. Világos tehát, miszerint ezen új lelet a régebben találtaknál igen sokkal idősebb, s azt bizonyítja, hogy emberek voltak már a miocén-korban, miután, a trachit a pliocén-korbeli lerakódásoknak felel meg.

Ezzel befejeztük a legérdekesebb tertiár-korbeli leletek sorát; de még egy lelet, dacára hogy diluviál-korbeli homokban találtatt, megérdemli, hogy róla megemlékezzünk. Közélebről ugyanis sikerült a sokáig páratlan „Neander főnek“ (kövült emberi maradvány) társát föllelni. Bruse mellett, Csehországban, találtatt, ezen emberi fejeseint, több csontváz darab és egy kőkalapács kíséretében.

Valóban öröm fogja el a tudomány minden barátját, ha az őstörténelem szép fejlődését látja. Csak egy dolog van, a min ez alkalommal eléggé nem sajnálkozhatunk, t. i. hogy ily kutatások nálunk még jóformán nem is történtek; pedig mint a véletlenül talált leletek száma bizonyítja, az „őstörténelem oklevelei“ a mi földünkön is elég nagy mennyiségben vannak letve.

De azt hiszem, bizhatunk azon magyar nemzetben, melynek irodalma 50 év alatt oly nagy haladást tőn; s reméljük, hogy rövid időn a tudomány ez elhanyagolt ágában is el fogja érni a nyugoti mivel népek színvonalát.

Szalay József.

Utazás a föld középebe.

Verne Gyula után.

VI. Fejezet. Lejebb lejjebb. A vasárnap: pokolban is vasárnap. Axel eltéved, elvész. Kétségbeesés A földalatti sziklakaszinókja. A szabadulás.

Másnapra az előbbi fáradság, kimerültség, kétségbeesés, mind el volt feledve. A reggeli után a vasas izű víz még jobban esett: most már egészen hidegen lehetett meríteni a patakából.

Nyolcz óraker utnak indultak ismét. A sziklaközi menet, melyen az általok odavezetett patak mentében lefelé haladtak, mindegyre változtatta irányát s szöges könyököket alkotott, melyek egy labirinthoz tettek hasonlót utjokat, hol a tájékozás föltötte nehéz volt. Lidenbrock minden lépten-nyomon megkérdezte a delejtűt s minden fordulatnál pontosan följe-

gyezte a szögletet. Így nemcsak folyvást tisztában voltak az iránynyal, hanem meglehetősen biztossággal tudták az átlagos irányt is, a melyben haladtak. Ez átlagos irány délkeleti volt. A mi a lejtést illette, az többnyire csekély volt. Átlag csak két hüvelyk esett egy ölre. Ez könnyűvé tette a haladást, de nem sokkal vitte őket közelebb a föld középpontjához, úgy hogy a tanár nem egyszer türelmetlenkedett is e miatt. Néha azonban meredekebb részek is következtek.

Másnap, pénteken, július 10-kén este, ugy számították, hogy harmincz lieu-nyire voltak Reykjaviktól délkeletre, s két és fél lieu mélységben a tenger színe alatt.

Itt mely, kút-szerű hasadék nyílt meg lábalk alatt, melynek feneké beláthatatlan sötétségbe vezetett el. Köteleket kelle elővenni s a már első leereszkedésüknél alkalmazott módszerrel haladni. A mélység belső falai annyi kiugrással és szikla-fokkal voltak ellátva, hogy a kötelek alkalmazása és a leszállás aránylag még könnyebben ment, mint az első izben. A hasadék némi mizu tekeredéssel birt s ugy ereszkedtek le benne, mintha csiga-lépcsőn szállának alá. Minden negyed órában pihenőt tartottak, míg a kötelek új sziklalépcsőre vetették s megerősítették az új állomáson.

A mélységen túl, bár meredek, de mégis kötelek nélkül, lábál járható lejtő kezdődött, melyen két napig haladtak, körülbelül ismét két lieu-nyi mélységet nyerve a föld közepe felé, a mint ezt a légsúlymérő elég pontossággal mutatta. Vége, július 15-kén, szerda napon, 7 lieunyi mélységben voltak a föld alatt s ötven lieunyi távolságban a Sneffeltől. Elhagyták Portlandot, s az Atlanti-tenger alatt haladtak tova. Négy nap mulva, szombaton, július 18-án egy tágas barlangba értek; Lidenbrock kifizette Janónak a rendes heti bérét; s elhatározták, hogy a vasárnapot ezuttal pihenő napnak fogják tartani. A tanár alig várta már, hogy napi jegyzetét s számításait rendbe szedhesse; de különben is egynapi pihenésre mind a hármuknak nagy szükségök volt.

Bár néhány mértföldnyire a föld alatt: a jóllét és kényelem érzetével ébredtek föl másnap reggel. A barlang óriási teremhez volt hasonló s gránit-talaján csöndesen folyt végig a Janó-forrás tiszta patakja. Reggeli után a tanár jegyzetei rendezéséhez kezdett s számításai eredményét magyarázta öccsének. Tizenhat lieu-nyi mélységben voltak. Ez volt a végvár, melyre az eddigi tudomány a földkéreg legnagyobb vastagságát szokta tenni. Ott már, a közkeletű elmélet szerint a föld olvadt állapotban levő magvának kellene kezdődnie, s ha a belső tüzről szóló, általánosan hitt, elmélet igaz: itt már ötszáz foknyi melegnek kellene lennie. Pedig hőmérőjük csak 27°-ot mutatott. A tények tehát itt is megzafolták az elméletet; vagyis inkább igazat adtak az ellenkező elméletnek, a Davyéának, a ki a központi tüzet s annál fogva a föld hőmérsékletének fokozatos emelkedését tagadta.

Axel ez ellen nem tudott mit mondani. Hanem azért mégis volt egy másik nehézsége. — Ha jól tudom, — mondá, — a földgömb sugara itt körülbelül ezeröttszáz nyolezvan lieu (m. e. 860 német mérföld.)

— Ugy van: ezeröttszáz nyolezvanhárom és egyharmadrész lieu.

— Mondjunk kerek számban: ezerhatszáz. Eddig el tizenöt lieut (8 mfd) közeledtünk a föld középpontjához, s e miatt husz napot utaztunk és nyolezvanöt lieu-nyi utat tettünk meg. Hogy tehát a föld középehez jussunk: ily arányban kétezer napot, vagyis közel hatodfél évet

kellend uton lennünk és tizenhétézer mérföldet haladnunk hosszában. E szerint vagy kilyukadunk valahol a föld más oldalán, vagy csavarvonalban háromszor kerüljük meg a földet, a kérge alatt.

— Eredj a pokolba a számításoddal! Ki mondta neked, hogy mindig ily kevéssé lejtős utakon fogunk haladni? — Most tekints a manometerre.

A manometer (a légnomás-mérő) tetemes nyomást mutatott.

— No lásd. Így lassan, lejtősen ereszkedve alá, fokónként szokunk hozzá a nagyobb légnomásához, melyet szervezetünk különben ki nem állhatna. Ellenben a föld vonzása középpontjához közelebb mindig kisebbedik, kisebb levén az alattunk levő tömeg.

— De végre hát nem is fogunk semmit nyomni?

— A föld középpontjában a testek sulya elvész.

— Hogy övjük meg hát magunkat, hogy ne lebegjünk, mint a pehely, az egyre sűrűd levegőben?

— A mennyköbe! hát köveket rakunk a zsebeinkbe!

Axel átlátta, hogy a tanárral vitakozni nem lehet. Azért abban is hagyta s elhallgatott. Meg kellett vallania, hogy eddig minden jól ment s panasza semmi oka nem lehetett.

Hátőn újra utra keltek. Nehány napig meredekebb szikla ösvényeken, néhol szédítő hegyszakadásokban haladtak; ugy hogy volt nap, mikor másfél, sőt két lábnyi mélységet is nyertek. Két hétig tartott ez utazás, felváltva meredek és menedékes partokon, a nélkül, hogy valami nevezetesebb adta volna elő magát: midőn egy esemény borzástól rémületet s csaknem végveszélyt idézett elő.

Augusztus 7-kén, mikor már 30 lieu mélységben jártak a tengerszíne alatt, Axel elő ment s a közet sajátágait vizsgálta a kezében tartott lámpa világánál, míg a tanár Janóval kissé hátra maradt. Egyszerre, a mint megfordul, hogy azokat bejárja: azon veszi észre magát, hogy egyedül van.

Ily helyen egyedül maradni: a legbátrabb szívet is szorongásba hozná. Axel, hogy meglássa, miért maradtak el annyira, visszaindul keresésükre. Nincsenek sehol. Kiált: semmi felelet. Fél óráig megy, fölfelé, nem találja. Pedig nem vette észre, hogy valahol az ut elvált volna. Kétkedni kezd: vajjon nem ő maradt volt-e hátul s azok mentek előre. Visszaszalad ismét: semmi. Kiáltoz: semmi. Összeszedi emlékeit s meggyőződik, hogy csakugyan ő járt elől. Megint visszaindul. Megy felőrárt, megy egy órát. Elvesztí tájékozását; kétkelkedik: előre halad-e vagy vissza. Ekkor észbe jut a patak, hogy hiszen az biztos tájékozást ad s annak mentén mindenestre föltalálhatja társait. Keresi a patakot, lehaljik, tapogat: a patak sincs sehol.

Axel kétségbeesése leírhatatlan. Ugy van; eltévedt, elveszett e sötét mélységekben. S most nem tudta merre induljon. Visszatérjen? keresse a kivezető utat a Sneffels tetejére? Ugy de csak három napra való elég van nála s azt az utat, a mit lefelé öt-hat hét alatt tettek meg, három nap alatt nem lehet megtenni fölfelé.

Önkénytelen térdre rogyott; de az ima sem hozott enyhülést, annál kevésbbé mentő gondolatot. El van veszve, menthetetlenül. Az utolsó reménysugár: ha még a patakot megtalálhatná. E végből fölfelé kellett indulnia, hogy azon pontig érjen, a hol utja a pataktól elvált. Ment két óra hosszat; s végre a folyosó végére jutott — melynek nem volt kijárása. Zárt üregben volt, s vissza kellett ismét térnie.

Irtózatos kétségbeesését lámpája elválása is növelte. Fénye egyszerre halványulni kezdett s ő nem volt képes azt fölújítani. A mint setében látta magát, egy iszonyu kiáltás tört föl ajkain s eszméletét elvesztve — összerogyott.

Mikor fölbredt, arca nedves volt: könnyei áztatták s estében fejét a sziklafalhoz ütve, a homlokáról csergedező vér is vegyült könnyeivel.

De épen ez a szikla mentette meg, a melyhez feje ütődött. A mint fölbredt, hangokat vélt hallani. Előbb azt hitte, képzelet, hallucinatio; de a mint eszmélete teljesen visszatért s jobban figyelhetett: a zavaros hangok beszédűek voltak, valóságos emberi beszédűek, a nélkül, hogy egyes szavait kivethette volna. — Emberi beszéd, itt, nem származhatik mástól, mint társaitól; s ha ő azok beszélgetését meghallhatja: kétségkívül azok is meg fogják hallani az ő kiáltását.

— Segítség! — kiáltá teljes erejéből.

Nem hallották. Axel ismét gondolkodott: a gránit-falon nem jöhet át a hang, annak a

segített a hangnak. E gondolatot közlé bátyjával. Kísérletet tettek. A Lidenbrocknál levő chronometer szerint a hangnak épen husz másodperc kellett, míg egyiktől a másikhoz ért. Tehát másfél lieu-nyi távolságban voltak egymástól.

— Másfél lieu!

— Az nem baj. Mi nem indulhatunk keresédsre, mert nagy üregben vagyunk, melybe öt-hat folyosó torka nyílik; nem tudjuk, melyikben keressünk; de te szedd össze magadat. Indulj meg lefelé. Kétségkívül ide fogsz érkezni. Addig ne igyekezzél kiáltani. Ha arról a pontról távozol, hangodat úgy sem hallanók meg. Bátorság gyermekek! Szedd össze magadat.

Axel a biztatás, a remény új erővel töltötte el. Bármily fáradt és kimerült volt s bár inkább vonszolta magát, mint ment: megindult. Az út azonban meredekké kezdett válni; nem bírta tartani magát; csúszni kezdett; csúszása azonban egyszerre gyorsabbá vált. Egyszerre úgy érzé: a talaj kisiklik alóla — bukik. Elvesztette eszméletét.

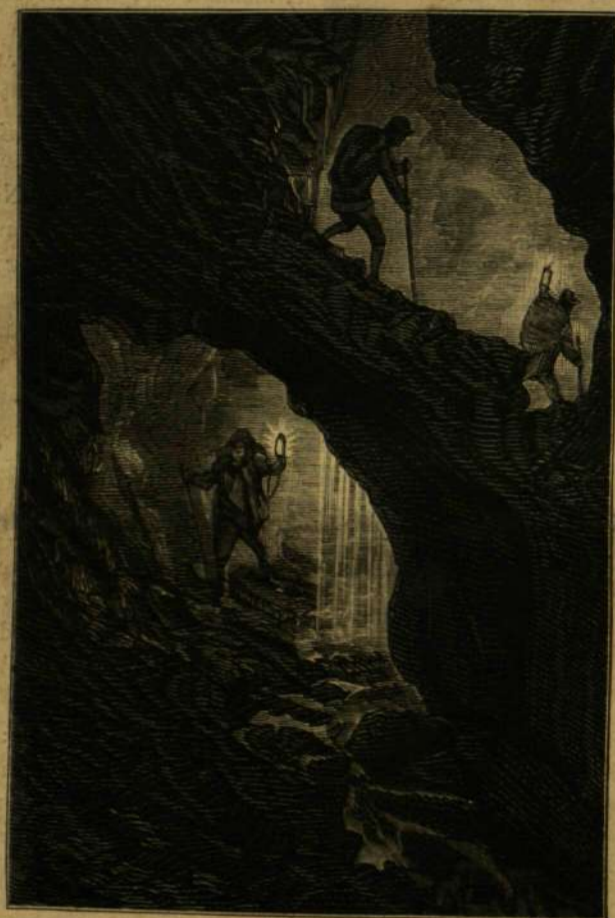
nyának századik évfordulóját. A város tanácsa egy millió forintot szavazott meg a kiállítók megjelenésének könnyítésére. A látlatot 1876. július 14-én szándékoznak megnyitni.

— Az írók Angliában meg lehetnek sorsukkal elégedve. Reade regényíró egyetlen regényéért, mely a „Tribune“ című napilapban jelent meg, 1000 font sterlinget (10,000 forintot) kapott s egy havi folyóirat (Magazine) szerkesztését csak úgy vállalta el, ha annak kiadója 75,000 franknyi évi fizetést biztosít számára.

— Méreg-bánya. Egy angol kiszámította, hogy az a mireny- (arsenikum-) mennyiség, melyet a múlt év folyamán Devon angolországi grófság mirenybányáiból termeltek, elég lenne 500 millió ember meggyilkolására.

— Jótékonyág a — magasban. Az utóbbi év alatt (egyik októbértől a másikig számítva) a szibériai-hegyi zárda 17,221 különböző nemzetiségű szegény utazót látott el szállással vagy több éjre barátságos falai közt.

— Új öldöklő találmány. Egy francia tüzértiszt pompás kis kézi ágyut talált föl, melyet ő „Obusier à la main“-nek nevezett el. Az egész ágyut vállsúly segítségével a hátán vagy vállán hordozhatja egy ember, miután e kis kézi ágyu csak 14 fontot

Szedítő hegyszakadásokban haladtak.

Előbbi fekhelyén találta magát, de egyedül.

UTAZÁS A FÖLD KÖZEPÉBE.

fal hosszában, a folyosón magán kell jönie, az akusztika valamely csodás vagy esetleges alakulásánál fogva. Még egyszer összeszedte tehát teljes erejét s kiáltá:

— Bátyám, Lidenbrock! — erősen hangoztatva minden szótagot.

Néhány másodperc múlva (a mi neki végtelen hosszú időnek tetszett) megjött a felelet is.

— Axel! Te vagy?

— Én, én! — felelé.

— Szegény fiam! hol vagy? — jött a felelet, ismét másodpercnek múlva.

— Elvesze! setében.

— Hát a lámpád?

— Elaludt.

— S a patak?

— Eltűnt.

— Axel! Bátorság! keressünk.

Axel minden hangra rögtön felelt; de neki mindig csak másodperc múlva jött a válasz. Tehát távol vannak s csakugyan az akusztika

Mikor fölbredt: bátyját fölébe hajolva, Janót mellette térdelve látta. Mindketten föléstésével voltak elfoglalva. Fekhelye ruhákból volt vetve s egy tágas és pompás barlang-üregben volt.

— Élek? — sohajta.

— Élzs, fiam, meg vagy mentve. De most ne szólj. Pihenésre van szükséged. Igyál egy erősítő kortyot s aludjál el.

Ugy lett. Midőn másnap fölbredt, előbbi fekhelyén találta magát, de egyedül. Azt hívé, megmentése csak álom, s el kezdett zokogni.

Zokogása hangjára Lidenbrock tanár fölugrott a barlang egy másik zugából és hozzá sietett, hogy meggyőzze, hogy csakugyan meg van mentve.

(Folyt. követték.)

Egyveleg.

— Még egy közkiállítás 1876-ban. Cincinnati városa (a „Nyugat királynéja“, miként az amerikaiak nevezik) szintén egy közkiállítás rendezésével akarja megünnepelni a függetlenség kimondá-

nyom. A lövedék maga egy font súlyú és kilenc golyót tartalmaz.

— A gőzmozdonyok statisztikája. A porosz statisztikai hivatal kimutatása szerint a világ összes működő gőzmozdonyai a következőképen oszlanak fel: az Egyesült-Államokban 14,233 mozdony működik, Angliában 10,933, a német birodalomban 5924, Oroszországban 2684, Ausztriában 2360, Magyarországon 506, Franciaországban 4923, Kelet-Indiában 1323, Olaszországban 1172 stb. A föld összes gőzmozdonyainak száma kerek számban ötvenezere rug, ez pedig lőerőre véve tíz millió lőerőt tesz ki.

— Gyalog-utazás a föld körül. Dudoek de Witt, fiatal gazdag hollandi, ki nemrég Párisba érkezett, ifjú kora dacára beutazta már Japánt, Chinát, Cochinchinát, egész Amerikát és Európá legnagyobb részét, és a mi legnevezetesebb — mind e nagy földet gyalog járta be. Mintegy négy hónappal e előtt is megfordult Párisban s onnan tíz nap alatt Amsterdamba gyalogolt. Tavaszkor ismét útra akar kelni Amsterdamból és szándéka: ismét gyalog sorban meglátogatni Oroszország főbb városait, mire 3 hónapi időt szán.

ban a munka sehogy sem akar ma rendes kerékvágásban haladni. Szórakozott vagy. Fejedben még mindig a hírlapok tartalma fordul meg s a betűk előtte a papíron a válságra vonatkozó közleményekké sorakoznak. Minden nyomtatványon Bittó, Tisza, Ghyecy neveit véled olvasni. Boszankodva veszed észre, hogy egy számlára hibás számokat jegyeztek. 15 és 2. Tisza Kálmán Bécsbe utazásának napja és oda érkezésének órája.

Kedvtelenül térsz haza ebédelni. A mig az utcán jártál, minden oldalról hallottad emlegetni a nap uralgó szavát, — a válságot. Egy csoport hordár az utcasarkon „baloldali miniszteriumról“ beszél. Egy bakon ülő bérkocsis főnhangon betűzette társainak a válságra vonatkozó legújabb híreket. Két jogász összevesz kapud előtt a „koalíció“ és „fuzió“ szavak ellenfelesen értelmezett jelentősége fölött. A „konfuzió“ teljessé lesz fejedben, mire leülsz az asztalhoz s szórakozásodban a levest a salátás-tál fakalával kezdéd enni.

A fekete kávénál nőd, ki egy szépirodalmi közlönyben lapoztál, egyszerre csak előáll a kéreccsel, hogy magyaráznád meg neki a válság jelentőségét, miről a divatlap hírovara csak három sorban tesz említést... Ah tehát még a nő ajkakra is odalopja magát e szó! Egy fejezet legújabb magyar politikát úgy a hogy előadsz az asszonykának, mire szükségét érzed a szabad levegőnek, hogy szellőztesd válságmámorosz fejedet. Cseberből vederbe jutsz. A legelső ismerős, kivel az utcán találkozol, magával visz a klubba, kaszinóba vagy körbe, hol délutántól késő estig vitatják, tárgyalják, meghányják és vetik a nap nagy kérdését. A kör termei rég nem láttak annyi vendéget, mint jelenleg. Minden asztalnál egy-egy „csonka parlament“, vitaközö szónokokkal, elnöki csemettyű által nem csillapított zajjal s a „honmentő tervek“ ingujból kirázó ismeretlen államférfiakkal. Általános tájékozatlanság mindenfelé. Skrupulózus pártférfiak, a kik mostanáig oly szilárdan tapadtak pártjukhoz, mint az osztriga a tengerfenék sziklalapjához, nincsenek többé tisztában magukkal, melyik párthoz tartoznak voltaképen. Napraforgó természetű kegy-, kitüntetés- és hivatalvadászok, kik eddigelé még minden kormányban uszályt hordták, várakozásteljesen lesik, honnan kel föl az új nap. Minden harmadik emberben miniszteri jelöltet látnak, kinek kegyét már előre hajhászják.

Késő est lett, mire zugó fejjel és zavaros gondolatokkal agyadban hazavetődöl. Föllelgezel, a mint becsöngetsz lakásod kapuján. Ott megszűnik az ellenállhatlan erejű büvkör, melyet a válság az egész nap folyamán körüled vont.

Az emberséges tót házmesternek, a ki kizárta a kaput, szinte meg szeretnéd szorítani kezét örömdőben, hogy mögötted az emberekkel együtt kicsukta a válságot az utcára. De megállj, még nincs csordultig telve a pohár. A mint a ház mások szótlan Cerberusa előékenyen bevilágít gyertyájával a lépcsőházba, hirtelen csak feléd fordul s megszólal: „Ugyan kérek zurat, igaz-e, hogy a Tisza Kálmán lete miniszter?“

B—i N.

A hétről.

○ Messiás-váro hetünk volt. De a ki bennünket a zavarból, melybe politikánk sodort, megszabadítson: az a megváltó mindeddig meg nem érkezett.

A magyar szent korona birodalmának a sulypontja az elmúlt napok egész tartama alatt vagy Bécsben volt, vagy legalább vasuton. Pedig tudjuk azt a fizikai törvényt, hogy a mely test sulypontja változik, az olyan test ingadozik s ha plane kivüle esik a test saját alapjának: fel-fordul.

Volt is nálunk és még van is felfordult világ; mert a fizikai törvények azok, a melyek nem tűnnek kivételt.

Az ország elvesztette a fejét. Mert az ország feje a kormány, a kormány feje a miniszterelnök, ez a miniszterelnök pedig kiment az országból, a Bécsben tartózkodó udvarhoz, hogy jelentést tegyen a királynak az ország dolgaról. Avagy is, hogy eljutottunk oda, a hova a mádi

zsidó, az a párt, mely eddig mint a sziklafal állott együtt, mállani kezd, nem hajlandó többé védbástyául szolgálni az eddig követett politikának, melyről meggyőződött, hogy nem szolgál javára az országnak; bármely percz arra ébresztheti a kormányt, hogy el van ejtve s Jerikó falait alámosta a Tisza.

Nem hajlandó tehát bevárni, míg megbuktatják, hanem tisztelettel lemond.

A király tudomásul vette Bittó és társai lemondását, de nem fogadta el azonnal. Oly kormányt kíván, ugymond, mely biztos többségre támaszkodhatik a parlamentben.

Az eddigi Deákpart nem volt biztos többség többé. Töredékekből állott, melyekről soha sem volt tudható, mikor hagyják cserben a kormányt. Ott volt a Sennyey-frakció, a még kibontatlan konzervatív zászlóval, a Lónyay-vasorapárt, mely az ugrató-verseny óta nagyon haragszik a Deákpart zömére, melyet klikkek nevez, aztán a szászok és horvátok csoportja, mely bizony megbízhatónak csak föltételeesen volt mondható.

Ezzel szemben állt az együtt tartó balközép, melyhez Tisza Kálmánnak a költségvetési vitában elmondott beszéde óta a középpárt is visszacsatlakozott, s mely ekként az egész jobboldallal szemben tetemesen kisebb ugyan, de a jobboldal egyes töredékeivel szemben nagyobb s az orthodox Deákpart híveivel csaknem egyenlő. S miután a balközép vezérének nyilatkozata elhárította a nagyobb pártok egyesülésének útjában álló közjogi akadályt, — lehetővé vált az új pártalakulás.

Hogy e lehetőségről meggyőződjék, azért hivatta Bécsbe a király Tiszát, s érkezett vele. Tisza személyisége kedvező benyomást gyakorolt a fejedelemre, ki akként nyilatkozott a balközép vezérének, hogy „talánamos és erélyes ember.“

Hogy mit beszéltek együtt? az nyilvánosságra természetesen nem juthatott. De hogy az eredmény kedvezőbb volt az év előttnél: hangosan bizonyította az, hogy a kombinációban volt többi államférfiakkal fölsőlegessé vált ez értekezés után a további tanácskozás.

Tisza visszajött Budapestre s másnap követte Bittó is, azzal a megbízatással, hogy az új pártalakításra Bécsben megkezdett tárgyalásokat itt folytatassa. Bittó itt újra érintkezésbe tette magát Tiszával s esütörtökön este abban történt megállapodás, hogy a két párt küldjön ki bizalmi férfiakat, a kik az alakítandó új kormányt által a belügyekben követendő politika alapponozatait megbeszéljék.

E bizottságban sem a lelépett kormányelnök, sem a volt kormány más tagja nem vesz részt. Tagjai a jobboldalról: Csengerly, Gorove, Széll Kálmán és Szilávy Jozsef; a baloldaltól Tisza Kálmán, Várady Gábor, b. Simonyi Lajos és Péchy Tamás. A közös tanácskozások a gyöngélkedő Szilávy lakásán tartatnak.

Elterjedt vélemény, hogy az új kormány többségét e bizottság tagjából fogják kinevezni. Ki lesz a kormány elnöke? az még nem tudható.

A királyt vasárnapra várják Budapestre.

A politika fentebb jelzett nagy fontosságú eseményei mellett is meg kell emlékeznünk a hétnek egy irodalmi és társadalmi tekintetben érdekes mozzanatáról.

Jókaik e hó 19-én töltötte be ötvenedik évét. Ez alkalommal az ország minden részéből érkeztek az ünnepelt költőhöz üdvözlő iratok. Küldöttségek tisztelegtek nála, a nemzeti színházban ünnepi kivilágítás mellett egy drámáját

adták, az „írók és művészek köre“ pedig fényes lakomát rendezett tiszteletére a Hungáriában.

Aznap reggelén a „Hon“ szerkesztőségének tagjai is testületileg jelentek meg a szerkesztő üdvözlésére, átnyújtván emlékül Jókainak egy arcképét, mely Koller tanár mesteri esetje alól került ki s mely magát az ünnepelt ábrázolja oly alakban, minőben Kossuthnak ugyan-aznak Koller által készített arcképe jelent meg, aztán egy más képet, mely a szerkesztőségi tagokat egy csoportoztatban tünteti fel.

A szerkesztőség nevében Törs Kálmán üdvözölte Jókait a következő szavakkal:

„Tiszelt és szeretett atyai barátunk!

Társaim megbiztak azzal a lehetetlenséggel, hogy születésed napjának ötvenedik évfordulója alkalmából a neved alatt megjelenő lapok szerkesztőségi tagjainak érzelmeit tolmácsoljam. Vállalkoztam rá, mert tudtam, hogy ez közülünk másnak se lenne kisebb lehetetlenség.

Szüleinknek köszönhetjük az életet. De neked köszönhetjük, hogy az igénytelen életeteket, melyek külön-külön talán egészen észrevétlenül folytak volna széd, egy mederbe gyűjtötted s megőrizted attól, hogy feligya a homok és nap heve. Te voltál az, ki lelkeinket égre törő szellemed hatalmas szárnyaira emelve, a nap felé repülni tanítottál. Megtanítottál, hogy azt imádjuk, a mi e világon a legnemesebb, a legmagasztosabb. S ha tán sikerült volna egyszer-másor imádatunk tárgyának némi szolgálatokat is tennünk, azt is inkább a tőled vett ihletnek és neved varázsának tulajdoníthatjuk, mint önerőnknek. Ha valaki joggal igényelhet hálát, te vagy az; ha valakitől joggal igényelhet hálát, mi vagyunk az. Nem is léróni, csak egyszerűen dokumentálni jöttünk most hozzád s kérni, hogy tarts meg bennünket továbbra is barátságodban s fogadd jó szíved ragaszkodásunknak e kis jelét, melyet azzal az ohajjalal nyujtunk át, hogy téged a mindenható édes hazánk javára, családod és barátaid örömére az emberi élet legszelebb határáig boldogul éltessen.“

Jókai megkísérlé válaszolni, de szava elakadt s meghatottan, néma kézzel a kezével köszönte meg munkatársai szeretetének ez új tanubizonyságát.

Irodalom és művészet.

— Angol-magyar szótár jelenik meg még ez évben a Franklin-Társulat kiadásában. E hézagpótló mű mindenesetre rég óta érzett szükségnek fog megfelelni irodalmunkban.

— A „Magyar Nyelvőr“ februári füzeté megjelent s első czikke hibás szók és szólások javítását közli. E czikk szerint a „szivély“ és „szivélyes“ helytelen alkotású és szükségtelen szók, s helyettük a „szivesség, nyájasság,“ továbbá a „szives, kedves, kedveletes, kelletes, nyajas“ régi jó szók használandók. A „menhely és menház“ helyett „gyermek-menedékely“-et, „honvédmenedékház“-at ajánl. A „szelleműs, kenetelles és vízbő“ szavak helyett: „szellemes, kene-tes, bővízi, vagy gazdag forrás.“ A „miután“ helyes szó az időjelölésre, de hibásan használják okjelölésre, miután az okadást nyelvünkben a „mivel, mert, mivelhogy és minthogy“ kötőszók végezik helyesen. Rosz kifejezés ez is: „osztja nézetet,“ valódi germanizmus, e helyett: „osztózik nézetében,“ vagy „egy nézetben van vele.“ A „Nyelvőr“ e füzetében Budenz és Szarvas Gábor védelmére kelnek az „ivad szó“-nak, kimutatva, hogy e szót csakugyan használják Komárom-megye némely helyén. Szeged táján, Czegleden. Ugyane számban a „Vigarda“ történetéhez Kurcz Vilmos ferenczvárosi plébános érdekes adatokat szolgáltat, s a többi között Czuczor Gergelynek gunyversét is közzé teszi, melyet a költő azok ellen irt, kik a „redout“-ot czifrábnál czifrább szóképzésekkel akarták magyarosítani. Ime, a kis gunyvers:

„A redoute vigarda legyen-e? vagy mi?
Hogya vigarda, miért nem agorda? szökellde? csapongda?
Ujjongda talán? vagy hehujjajda? sebahija?
Farsangoda, helyesh-e? vagy álörzöda? bohóda?
Nem! Hol széles kedv, zene, táncz és szoknya vilharzik.
Isten s ember előtt legzebebb neve lenne: vilharda.“

— Megrendelési íveket bocsátott ki Zilahy Sámuel kiadó, Endrődi Sándor „Falusi Álmod“ című munkájára, mely 16 iven, új

kiadásban díszes kiállítással, most jelent meg. E könyv a tehetséges fiatal költő válogatott rajzait, utiképeit, vázlatait tartalmazza, melyek évek során át a magyar szépirodalmi lapok jobb közleményei közé tartoztak s különösen nő olvasmányul ajánlhatók. A kötet ára fűzve 1 ft 40 kr, kötéve 2 ft. Gyűjtőknek tíz példány után egy tiszteletpéldány jár. Megrendelések Zilahy S. könyvkereskedéshez, Budapesten, váci-utca 9. sz. küldendők.

Uj zeneművek. Szorgalmas zeneműkiadónk Táborosky és Parsch kiadásában újabb következő zeneművek jelentek meg: Köhler L. kezdő zongorázók számára írt 100 g y a k o r l a t n a k I. füzet (a négy füzet ára 5 ft 20 kr), melynek kótái tanuskodnak a szerzőnek e téren gyakorlati ismereteiről, szövege és feliratai pedig az ő németiségéről. Magyarul nem tudó kezdőknek ajánlhatjuk, e kis gyakorlatokat, de megvárni a kiadó „nemzeti” czégtől, hogy ha már nem akarnak a zenében világszerte elfogadott olasz nyelvre szorítkozni, használják inkább hazai nyelvünket; a nagy német natio valóban nem szorul még a zeneiskolák terén sem — a mi kiadásainkra. — Ifj. F a h r b a c h F ü l ö p jeles karnagy és zeneszerző, kit bátran nevezhetünk a „mi” Straussunknak, ismét több új táncdarabbal gazdagítja Tersichore tisztelőit. „G'wehr Aus” és „Favoriten” rezgő polkák (egyenként 50 kr) méltóan sorakoznak szerző korábbi táncdarabjainhoz s kivált az utóbbi már is megérdemelt népszerűsége telt szert. Mint zeneszerzőknek azonban tulszánnyalták a „Havasipir” és „Az erdőben” mazurpolkák (árak 50—50 kr), melyek igazán csinos, hangulatteljes kompozíciók. A „Pester Blut” című, két magyar népdalból összeállított induló (ára 60 kr) magyaros jellegével, indulóra kitűnően alkalmas rythmusával, a régi jó magyar indulóknak nem méltatlan utódja s bizonyára jobban lelkesíti a magyar bakát, mint Straussnak összes polkaindulói, a híres „Radetzky”-t sem véve ki. — Quirl A. „Cirkus Renc polkája” (ára 50 kr) nem érdemelte meg, hogy tulcíje a lerombolt cirkust. — Tisza Aladár-tól két lapon (60 krért) négy csárdás jelent meg „Ablakodig sétáltam” stb. cím alatt.

Fellegi „Apollo” című zeneműfolyóiratának legújabb (IV. köt. 2. szám) füzeté tulnyomóan a szalon-zene termékeiből áll. „Apollo” ára félvére 3 ft. Mint már több ízben, ugy most sem mulasztjuk el e sok szorgalommal és jóakarattal szerkesztett és zeneműirodalomunkban huzagpótló folyóiratot olvasóink figyelmébe ajánlani.

Nemzeti színház. A lefolyt héten a drámai műsorozatot Szigligeti „Trónkeresője” és Tóth Ede „A falu rossza” cz. népszínműve töltötték ki. Mi Tóth Ede darabját folyvást nagy közönség nézi, addig Szigligeti hatásos drámájára csekély számu, de lelkesült közönség jelent meg, mely a főbb szereplőket, különösen Nagy Imrét, ki a czímszerepet sok tüzzel játszotta, valamint a szerző Szigligetét többszörös kihívással jutalmazta. — Az operánál H a u k Minnie Thomas, „H a m l e t”-jében mint Ophelia folytatta vendégszerelését. Osztatlan tetszés mellett énekelte nehéz szerepét, bár némely részletét nem oly kölrői színezéssel adá, mint feledhetlen elődje Pauliné. Nagyné B e n z a I d a hosszas szünet után f. hó 16-án lépett föl ismét a „Hugonottak”-ban. Előadási heve s drámai éreje még mindig a régi, de hangjának csengéséből mintha vesztett volna. — Tóth Ede „A kintornás családja” című új népszínművét a drámaíró bizottság egyhangulag előadásra ajánlotta.

Közintézetek, egyletek.

A magyar tud. akadémia nyelvtudományi osztályának febr. 15-ki ülésében B u d e n z J ö z s e f adta elő újabb tanulmányai eredményét az ugor nyelvek hangtanáról, melyben a vogul, osztják, kurjén és magyar nyelvek hangtani tüneményeit állítja párhuzamba. E tanulmányok, mint Hunfalvy Pál megjegyezte, a magyar nyelv történetére s ez által a nemzet östörténetére vetnek világot. Ezután T o l d y F e r e n c z mutatta be „a legrégibb magyar iskolakönyvet.” E régi könyvet Rómer Flóris fedezte föl Kelecsényi József szorgalmas gyűjtő nyitramegyei könyvtárában, a hol több más munka mellé kötvé rejtetett. 1531-ben Krakkóban nyomattott. A könyv 27 dialogot tartalmaz a magyaron kívül latin, német és tót nyelven, s e dialogokban egy

házi tanító a rábizott iskolás-gyermekek oktatásokat ad, hogyan viselje magát fölkeléskor, reggelinél, mikor iskolába megy, ha társaival összejön, ha a tanító magyarul, utczán, az ebédnél stb. Az akkori köznapí élet számos apróságának kifejezéseit ismerjük meg belőle, H e n s z l m a n n azt jegyezte meg, hogy az evésnél csak késről és kanálról lévén szó, a villa használatát akkor még nem ismerték. A nyelv latinból való fordításra mutat. T o l d y F e r e n c z az Erdős János (Sylvester) régi tudós művének tartja.

A természetudományi társulat febr. 17-ki szakülésén Staub Mór és Högyes Endre tartottak felolvasást. Staub Mór két botanikai jelentéset ismertetett, az egyik az, hogy Brema vidékén a vörös afonya évenként kétszer hajt virágot, míg déli Svédországban már csak egyszer; nálunk utó állomásra észlelték a vörös afonya virágzását, de csak Besztercebányán esik a virágzási idő ugyanazon időpontra, melyre Brema vidékén az első virágzás; meglehet tehát, hogy az afonya itt is kétszer virágozik. Szóló ezután azon hatásról szól, melyet az időjárás a növényzetre gyakorol; nevezetesen, hogy a mult évi abnorm időjárás következtében egyes növények 20—40 nappal később kezdtek virágozni, mint 1873-ban. — Högyes Endre a köhögéssel értekezett, mely nem egyéb, mint mely belélekezés után tett forcírozott, szaggatott kilélekzés; oka az, hogy bizonyos idegek ingereltek, de ez ingert morpium, vagy bromkaliummal ellensúlyozni lehet. — Az ezután következett választmányi ülés megállapította az új könyvkiadási cyclus előirátját és azt határozta, hogy a jövő évben öt észlelő állomást állít fel a hulló csillagok megfigyelésére.

A magyar földrajzi társulat csütörtöki ülésén E r ő d i B é l a olvasta föl M o l i t o r Á g o s t dolgozatát: „Hét hó a tengeren.” Molitor hazánk fia ez értekezésben az Onyx-hajón átélt napjait Angliából Észak-Amerikába utaztában írja le. A második felolvasó, De Gerando Attila betegsége miatt nem jelenhetvén meg, az ő felolvasása helyett V á m b é r y m u t a t t a be Közép-Ázsia legújabb térképét, melyet a bécsi földrajzi társulat adott ki s küldött meg a társulatnak. Egyes térképeket már régebben Hanikoff, Burns, Muravieff, Danilovszky, Vámbéry és többen ádtk ki, mindezeket azonban fölhasználva egyesíti a bécsi földrajzi társulat térképe. Vámbéry megemlékezett két magyarorról is, kik Persiában jártak, s azt közelebbről ismerték, mielőtt az angol utazók újabb leírásai megjelentek volna. Ezek egyike Kőrösi Csoma Sándor, a másik bizonyos Murányi, ki a persa király anyjának volt orvosa, s kinek sajátkezűleg bevéssett nevét Vámbéry Persepolisban meg is találta. Ott egy kövön ugyanis ez olvasható: „Itt járt Murányi László Magyarországból 18.” „Murányitól Vámbérynek több persá kéziratja is van.

A mérnök-és építész-egylet szombat-esti szakülésén Platzer Antal Michel Angelo emlékezetét eleveníté föl, mint a ki nemcsak nagy szobrász és képmű, hanem kitűnő építész is volt. Nemcsak a Péter-templom kupolája maradt meg az ő ilyenmü működéséből, hanem paloták és várművek is. Flórenczben, Pizában, Livornóban és Velenczében számos főuri családunk ő épített palotákat, Flórencz erődítési munkálatait is ő végezte, s Livorno és Piza bástyáit szintén az ő tervei szerint építették.

A magyar írók és művészek társasága vasárnap rendkívüli közgyűlést tartott. A tárgyakat az alapszabályoknak némi módosítása, a költségvetés megállapítása, s a titkárnak azon indítványa képeztek, hogy adjon ki a társaság minden évben egy szépirodalmi albumot, melynek tartalmát leginkább a társaság estélyein felolvasott művek képeznék. Ez indítvány kivitele a választmányra bízottat. A közgyűlés a tagdíjakat 36 frtról 24 frtra, a vidéki tagok díját pedig 12 frtról 10 frtra szállította le, s ezen leszállítás után a folyó évre 9332 ft bevételt és 7729 ft kiadást állapított meg.

Egyház és iskola.

A dunamelléki ref. egyházkerület főjegyzőjévé a tavaly elhunyt Polgár Mihály helyébe Szilágyi Dezső országgyűlési képviselő s miniszteri tanácsos választott Várady Gábor ellenében, ki a szavazásnál kisebbségben maradt.

A leideni egyetem mult hétfőn ilte meg fennállásának háromszázados ünnepét. Európa majd mindenik nevezeteseb egyeteme képviselő-

ket küldött ez ünnepélyre, hazánkból a budapesti egyetem részéről Apáthi és b. Eötvös Lőránt, Kolozsvárról Finaly egyetemi tanárok voltak ott. A prorektor: De Vries latinul üdvözölte a vendégeket, mire az egyetemnek képviselői sorra átadták üdvözöl-irataikat; mindegyik néhány szóval is kifejezett adott küldetésének, és pedig mindenki hazája nyelvén. Az ünnepélyen tartott beszédek ezután holland nyelven tartattak.

Mi ujság?

A királyné jótékonyágáról egy újabb adatot beszélnek el a lapok. Ő felsége egyik gödöllői sétalovaglás alkalmával egy hévizgyökri parasztot pillantván meg, ki orrosságos íveket vitt kezében, megszólította a szegény embert s megtudta tőle, hogy felesége igen beteg, s hogy magának majdnem minden nap. Gödöllőre kell mennie a gyógyszerárba, mi nemcsak keresetében gátolja, hanem a nyárón át megtakarított filléreit is apasztja. A királyné elbocsátta a parasztot, de alig érkezett ez haza, már ő felsége meghagyásából orvos jelent meg nála, ki a súlyos betegnöt fedett kocsin Gödöllőre szállította, itt egy parasztházban elhelyezte és a királyné költségen három héti, teljes felgyógyulását állapította. A felgyógyult pórnő halálatot intézett az időközben Bécsbe költözött királynéhez, ki arra néhány nap előtt egy udvari titkár által a legnyújasabban válaszolt.

Csermák Antal síremléke. Veszprémből írják nekünk, hogy az odavolt polgárság még 1873-ban rendezett egy bált oly czélból, hogy annak tiszta jövedelme a veszprémi belvárosi sírkertben nyugvó C s e r m á k Antal hantjainak egy díszes emlékkő által leendő megjelölésére fordítsák, a jelenlegi igénytelen sírkő helyett. E táncestély 110 forint tiszta jövedelmet eredményezett, mely összeget Brenner Lőrincz építőmester s akkori bálválasztmányi elnök a veszprémi takarékpénztárba letéteményeztet kamatozás végett. A derék polgárság még egy második táncestélyt is szándékozott rendezni e czélra, azonban e szándékát nem valósíthatta meg eddigelé kedvezőtlen körülmények miatt, kivánatos volna, ha a még hiányzó összeg adakozások utján gyűjtetnék össze, hogy magyar tánczenénk egyik nagyérdemű teremtojének sírját mielőbb hozzá méltó emlékkő jelölje. Brenner Lőrincz ur, ki az ügy érdekében eddigelé is buzgólkodott, szívesen fogja fogadni az e czélra történő adományokat s annak idején nyilvánosan fogja nyugtáznai az összegeket.

Az időjárás, mely néhány nap előtt még fölötte zord volt, valamivel enyhébbre fordult a fővárosban. A hét eleje óta szép verőfényes napjaink voltak, néhány fok hideggel reggelenként, mely azonban délfelé tetemesen alábbhagyott. A Dunán folyvást zajlik a jég. Vidékről érkező hírek összhangzón a tél rendkívüli szigoráról tanuskodnak. Áradon a hét elején oly dermesztő és esikorgó volt a hideg, mint már régen nem. Debreczen környékén, mint idősebb emberek állítják, 1848—49 óta nem volt hasonló téli. Szatmár vidékén közelebb rendkívül nagy hóesések voltak. A Dráva mentén pedig nagy áradásoktól tartanak az enyhébb idő bekövetkeztével, minthogy Stiriában oly óriási havazások voltak, minőkre alig emlékezik a lakosság.

Utazás Közép-Ázsiában. Vámbéry egyik buzgó tanítványa: Onody Bertalan márczius hó első napjaiban egy Vámbéry által ajánlt közép-ázsiai benszülött kíséretében Közép-Ázsiába indul, oly czélból, hogy fölmérje a Khiva, Bokhara és a kokandi Khanságok közti sivatagokat s azok oázait, s egyuttal növény-és ásványtani, rovarászati és régészeti tanulmányokat is tegyen. Ezen utjában az Amu-Darja folyamig szándékozik hatolni s bejárni annak vidékeit. Onody ur, ki gyűjteményeit a nemzeti muzeumnak fogja ajándékozni, sajátjából 6000 forintot szánt ez érdekes utazás költségeinek fődözésére.

A sugáruton a rombolások egész télen át folytak, úgyhogy néhány nap mulva át lesz törve az egész nagy vonal. A könyök-utca jobbról eső házaiból csak néhány rom látható még. A Hermina-téren, hol az új vonalat már bekerítették, valószínűleg legelőbb fog megindulni az építkezés. Ide építik az új operaházat, melynek tervezetét a b. Podmaniczky Frigyes elnökléte alatt álló bizottság a napokban szolgáltatta át a fővárosi tanácsnak. E terv szerint az épületnek a sugárutna néző homlokzata 26 ölnyi

széles lesz, a színház hossza pedig 56 ö l és 3 láb. A 17 ö l széles előcsarnok a kocsibejárattal együtt jó előre kirug az épület testéből, s a szögleteken így származó tért virággyökök foglalják el. Két oldalt 8 ö l és 4 lábnyi széles utca veszi körül a jelenlegi Hermina-térből, hátsó részén pedig a Lázár-utca meghosszabbított részébe 6 ölnyi széles utca esik. Az operaház építéséhez még ez évben hozzáfognak.

A lipótvárosi templom építésének befejezésére az Ybl Miklós által régebben készített tervek szerint 2.315.231 forint szükségeltetett volna. Minthogy azonban a vallásügyi miniszterium csak 400.000 forinttal járulhat az építkezési költségekhez, s így a fedezendő hiány fölötte nagyon mutatkozott, Ybl olesőbb tervet kidolgozásával bízott meg, mely föladatnak közelebb ismét is felelt. Az újabb terv szerinti költség 1.253.804 ft 32 k r r a v a számítja. A bizottmány a tervet megvizsgálta és elfogadandónak tartja. Az új terv a régittől alig különbözik másban, mint abban, hogy a kupola alacsonyabb lesz és kevésbé díszes, mint a régibb terv szerint. A tervek a vallásügyi miniszteriumhoz föl fognak terjesztetni, s a mint a jóváhagyás leérkezik, a városi hatóság az építkezés mikor leendő megkezdése iránt intézkedni fog.

Magyar hangverseny Bécsben. Több buzgó hazánkfia a Petőfi-emlékszobor javára hangversenyt készült rendezni Bécsben. Eddigelé már is több jeles művész hazánkfia ígérte meg közreműködését; így Bigno, az udvari dalszínház kedvelt énekesé és Szika, a wieneni színház tagja. A zongora-kíséretet Jankó Pál fogja teljesíteni. A rendező bizottság, mely Blaháné asszony közreműködését is meg szeretné nyerni, kitűnő sikert vár e hangversenytől, minthogy Bécsben 40,000 magyarnal több lakik.

Magyar czimbalmos Párisban. Horváth József czimbalmos hosszabb külföldi körutjából a mult napokban Párisba érkezett, hogy a magyar czimbalom-játékot, melyet hazánkban kívül alig ismernek, ott egy hangversenyen bemutassa.

János Salvator főherczeg, kiról mult számbunkban írtuk, hogy egy katonai rőpirata miatt más ezredhez helyetverték, kedden hagyta el Temesvárt, hol eddig alezredesi minőségben állomásozott. A főherczeg, kit ttt igen megcsináltak, hétfőn este díszes faklyasmenettel tisztelte meg a város polgársága, mely alkalommal Strasser Albert hírlapszerkesztő és városi képviselő üdvözölte a távozó főherczeget, ki később lemenvén a sokaság körébe, meleg szavakkal adott kifejezést a temesváriak iránt érzett rokonszerveinek. A tisztelgés befejeztével a főherczeg a tisztú kaszinóba ment, hol a tüzer-tisztek számára bucsuestélyt adott. Előző nap a város polgári kitűnőségeit fogadta a főherczeg egy általa adott bucsubéden. János Salvator főherczeg saját házában lakott Temesvárt, s a megyében már régebben birtokot vett, mialtal erősebbé lón a kapocs, mely őt Temesvárhoz fűzi. Elutazása kedden délelőtt történt, mely alkalommal az indóházban az összes katonai tisztikar élén báró Scudier altábornagy, továbbá Németh József püspök, Ormós főispán, a polgármester s még több más megyei és városi kitűnőség jelent meg. A főherczeg Budapesten át Lembergbe, új ezredéhez utazott.

Woronin Fedor orosz hajónak, ki az osztrák-magyar sarkexpedíció kimerült tagjait fölvetve hajózára s így életmentőjükké lón, királyunk közelebb 1000 forintot s a koronás arany érdemkeresztet adományozta. Az orosz czár szintén kitünteté Woronin egy érdemkeresztet, s legénységének fejéenként 50 rubelt adott.

Szibéria meghódításának és az orosz birodalomhoz csatolásának 300-ik évfordulója van az idén. Oroszországban nemzeti ünnepélyekkel akarják ennek emlékét megülni.

A királyné kutyájáról érdekeny történetet közölnek a napilapok. 1873-ban a királyné Gödöllőn egy szép kis ebet fogadott el ajándékba, melyet „Farkas”-nak nevezett el. Há kísérője volt azóta mindig s megtanult urnöje parancsára egyetmást előhozni is. Midőn a királyné január végén Bécsbe utazott, kedves kutyája eltűnt a waggonból. Táviratoztak utána mindenfelé, de a táviratok nem találtak meg „Farkas”-t sehoh. Néhány nap mulva azonban besompolygott a bécsi Burgba, s rögtön ő felsége elé vitték a kedvenczet, hanem a hosszú ut annyira kimeri-

tette a hű állatot, hogy két nap mulva kiadta páráját.

A fővárosi spiritisták egylete közelebb nyilvános fölolvastást rendezett, melyre nem spiritisták is hivatalosok voltak. Dr. Weber értekezett német nyelven a spiritismus türekvéseiről, melyek abban összpontosulnak, hogy meghalt égieknek szemmelé lehetővé tétések a közeledés. Ezuttal azonban nem történt gyakorlati kísérlet. Egy előző zártkörű ülésen ellenben egy fiatal nő vállalta magára a „medium” szerepét s idézett meg szellemeket. Valahányszor a jelen voltak kérdést intéztek a „szellemhez”, fehé fénny árasztá el a „medium” fejét. E fény fölemelkedése igen jó választ, idevasto-mozgása pedig tagadó feleletet jelentett. Csodáljuk, hogy a fölgyalogultság mai korában akadnak még hívői e bohóságoknak.

A királyi min. képviselőjelölt. Kornyaeva, szörényemgyei román község lakossága a királyt képviselővé akarja választani a közelebbi választások. Az összeírás alkalmával a naiv román választók ugyanis oda nyilatkoztak, hogy miután mostani képviselőjük, Doda tábornok, eddigelé semmit sem tett értük, nekik bizony jövőre nem kell. Legyen a király, monák, a ki ugy is atyjuk, ezental képviselőjük is.

Szatmáron torna-és vívőegylet alakult Bartha Gusztáv buzgólkodására, ki a gyakorlati oktatás terén is nagy tevékenységet fejt ki. A 73 működő taggal bíró egylet közelebb tartá évi közgyűlést, elnökül Bözserményi Károly polgármestert, alelnökül pedig Bartha Gusztávot választva meg.

Öngyilkosságok. Nagy feltűnést keltett a fővárosban egy öngyilkossági kísérlet, mely amerikai párba j következménye volt. Stoll József, 18 éves fiatal ember, Stoll Péter énektanár fia és hivatalnok a m. kir. államvasút gépgyárában, f. hó 17-én a „Pannonia” szálloda egy 3-dik emeleti szobájában revolverrel föbe lölte magát. A golyó azonban csak a homlok bőréen furdott át és e csonton megakadt; később dr. Kovács a bal szem feletti csont mellől kivágta. A fiatal ember nem állítólag nem életveszélyes. Egy lelvélből kitűnt, hogy amerikai párba j következtében lötte magát föbe, a párba j után csak 48 órai határidő adatott neki. — K o b e k A l a j o s p r á g a i születésű 27 éves cipészsegéd szerdán délután a lánchíd közepéről a Dunába ugrott, s csakhamar eltűnt a jégtől zajló hullámokban. Tettének oka nyomor volt. — F e r e n c z y G y u l a , a szabolecsmegei takarékpénztár főkönyvezetője közelebb agyonlötöte magát Miskolcra a „Pest” nevű fogadóban. A takarékpénztárt semmi anyagi veszteség sem érte. — S z á s z J ö z s e f 71 éves nyugalmazott tanító, gyógyíthatlan baj miatt, Kézdi-Vásárhelyt f. hó 6-án föbe lötte magát. — F o d o r G y ö r g y szabadságos katoná közelebb Kolozsvárt a sétatéren agyonlötöte magát, a miatti elkeseredésében, hogy a katonai előjáróság büntetését szabott rá.

A „Maticzáról” szóló cikkhez. A „Tót Maticzáról” írt s a „V. U.” 5-dik számában megjelent rövid cikkemben foglaltak részrehajlatlan szemléllő által a következőben vonhatók össze: „a „Maticza” mivelődési intézmény lévén, jogosan meg nem szüntethető; tény azonban, hogy kezelésében, s eszközeivel visszaéltek, minél fogva vizsgálat által alapszabályainak megtartására, s felügyelet alá szoritandó.” Többet nem, s ebben sem hazafiatlanságot, sem pedig olyat nem mondtam, a miből a panszlávok valami különös buzdítást meríthetnének. Mindamellett a „Vas. Ujs.” t. szerkesztősége — jogával élve — kijelentette, hogy cikkemmel egyet nem ért, még pedig azon okból, mert az ismertetett intézetre panszláv üzelmek is bizonyultak; körülbelül ugyanezt akartam mondani én is: a panszláv, s általában politikai irányzat megszüntetését kívántam. — G á s p á r I m r e .

X— Figyelmeztetjük a t. olvasókat a Millacher és Wágner szikviz-gépeiről mai számbunkban közzétett hirdetésre.

Halálozások.

Czinár Mór, a pannonhegyi benczés-rend legidősebb tagja, derék tudós és tanár, ki a magy. tud. akadémiá 1858-ban levelező tagjai sorába választott, f. hó 10-én halt meg 88 éves korában. (Az érdemes férfiú arczképét s életrajzát lapunk mai számában közöljük.)

Wenckheim Teréz báróné, Wenckheim Béla miniszter édes anyja, f. hó 15-én hunyt el Pozsonyban, közel 84 éves korában. A boldogult, ki a báró Oreczy-családból származott, példányképe volt a magyar főúri hölgyeknek, s ugy szellemi tehetségei, mint kitűnő jelleme miatt köztisztviselben részesült. A 30-as és 40-es években pesti termei gyűlpontját képezték az előkelő világnak. 1848 óta Pozsonyban lakott.

Illucz Oláh János, kir. táblai bíró, ki 1848 előtt a hírlapirodalom terén is tevékenyen működött, s 1843 óta a „Nemzeti Ujság” munkatársa s 1848-ban e lap szerkesztője volt, f. hó 13-án hunyt el Budapesten élte 58-dik évében.

Petrovics Szilárd, Budapest tanácsnoka, f. hó 15-én halt meg 55 éves korában. Régebben Buda város főkapitánya, majd tanácsnoka és alpolgármestere volt, s a legbuzgóbb tisztviselői sorába tartozott; még néhony órával halála előtt is hivatalos iratokon dolgozott.

S z a k á l L a j o s , érdemes népdalírónk, kinek több kitűnő népdalát a nép is átvette, f. hó 16-án halt meg szülőese helyén, Körös-Tarcsán, 59 éves korában. Régebben Békésmegye kedvelt s köztisztviselben álló főjegyzője s egyik közelebbi országgyűlésen Békés város képviselője volt. Törülmesztett magyar ember, kinek jellemét s élénk kedélyt szélesebb körökben is előnyösen ismerték.

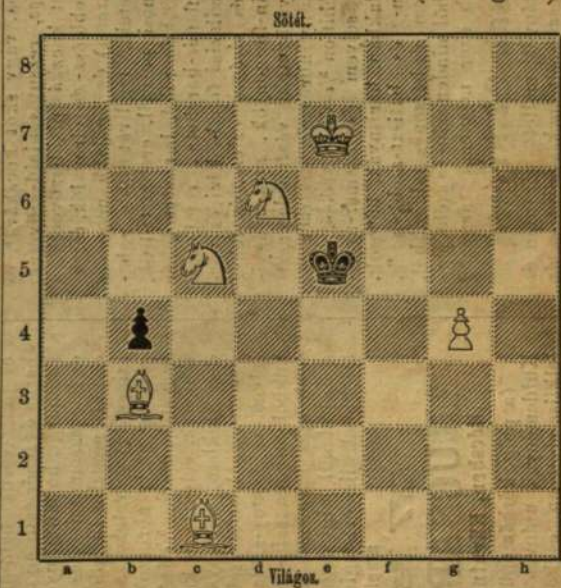
Dr. K o v á c s J ö z s e f o t , az egyetem rektorát mély gyász érte: édes anyja, özv. K o v á c s J ö z s e f n é szül. Sziber Juliánna asszony meghalt, 71 éves korában.

Elhunytak még: R a v a s z I g n á c z , a lángi gróf Zichyék uradalmi tisztje, jeles gazda, 63 éves korában, Adonyban. — P r o b s z t A n t a l aradi polgár 87 éves korában. — V i r á g F e r e n c z , VIII-ik fővárosi kerület-eküdtje, tisztelt polgár, 62 éves korában Budapesten. — A p o s z t o l o v i c s J á n o s ügyvéd s megyebizottsági tag, jó magyar-szab-hazafi, f. hó 11-én Szent-Endrén, élte 61-dik évében. — W i m m e r s p e r g V i n c e z b á r ó , 40 éves korában, Bonyhádon.

Külföldön elhunytak: S a v i g n y G . , a német birodalmi gyűlés középpártjának elnöke, s gróf Arnim sógora. — R i c o u r t A c h i l l e , francia szépirodalmi író, ki a harminczes években a később világhírűvé lett Rachel képezteté.

SAKKJÁTÉK.

794. számú feladv. Kästner B.-től (Coburgban).

Világos indul s a harmadik lépésre mattot mond.

789-dik számú feladvány megfejtése.

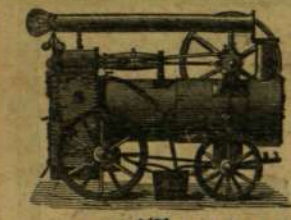
(Érték Károlytól Sárospatakon.)

Vil.	Söt.
1. Ph5—f7	Hf5—g7
2. He8—g7	Fh7—e4† (a)
3. Hd6—e4†	Kg5—f4
4. Vh3—g3†	Kf4—e4:
5. d2—d3 mat.	

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelső: Glesinger Zeigmond. — Debreczenben: Zagyva Imre. — Sziget-Csöten: Mayer Károly. — Miskolcra: Hartmann testvérek. — Egerben: Tilkovszky Fridolin. — Szabadkán: Kosztolányi Árpád. — A tud. és műegyetemi olvasókör. — A pesti sakk-kr.

Rövid értesítések: Szabadka: K. A. Levéltár későn kapván meg, csak a jövő számban válaszolhatunk.

KEER és SHORTEN
 Budapest, akadémia-bérház
 ajánlják előnyösnek ismert
GŐZMOZDONYAIKAT
 szalmafütéssel és a nélkül, és
gőzcséplőgépeiket
 a következő gyárakból

Garrett J. D. Buckauba.
Turner F. és E. R. Ipswich, Angolország.
Ransomes, Sims és Head, Ipswich.
 Árjegyzékek bérmentve és ingyen. 640

Legelőcsobb bevásárlási forrás
 Kúldemények utánvétele
 Kimentő árjegyzék kiválasztásra díjmentesen
 és gyermekek felhívásának vétele, legmagasabb választékban
 megkötés nélkül, türgyűjtők, asztali és más termékek,
 menüszomszori készletek, ágy-, asztali- és más termékek,
 hatvani és újvilág-utca sarkán. 677

TEMESVÁRY MANÓ
 magyar cipő-gyára
 Budapest, király-utca 1-ső szám, a járó

Hölgyek számára:
 Brúnd-topányokat lakféjjel, legfinomabbul díszítve 2 frt 50 kr.
 Topányokat gummi betéttel, magas kivágással 3 frt 50 kr.
 Bőr topányokat erős chagrinból, szegszett és aróttal duplatáppal 3 frt 50 kr.
 Fiúk, leányok és gyermekek számára 100-féle fajta 1-3 frt.
 Vidéki megrendelések postai utánvét mellett pontosan eszközöltetnek. Réseletes árjegyzékek ingyen és bérmentve. 508

A ki pénz-viszonyaiban
 egész bizonyossággal előnyös változást óhajt, csak forduljon egész bizalomteljesen Orlicé R. tanár urhoz, Berlin, Wilhelmstrasse 125, mint a kinek játékutasításai folytonosan a legfényeseb terno-nyereményeket eredményezik. 624

Tudakozódásokra
 a legkézségesebben azonnal és díj nélkül választottatik.

SELVEMÁRIK
 és gyönyörű
női ruhakelmék
 hámatulatos olcson!
Hamburger Adolf
 1000 Szász utca
 BUDAPEST, ur-utca 8.
 Művészi kiválasztás, bérmentve küldetnek.

Dr. Pattison-féle
köszvény-gyapot
 azonnal enyhít és gyorsan gyógyítja a közzvényt és csúzt mint: arcz-, mell-, nyak- és fogfájást, fej-, kéz- és térdküzsvényt, tagzsárgaságot, hát és derék fájdalmat.
 Egész csomagban 70 kr. és félcsomagban 40 kr-ért kapható
Török József gyógyszer Pest, király-utca 7. sz. Bokan A. Arad, szerb-utca 1. sz. Heinrich F. Pozsony, Pecher J. E. gyógyszer. Temesvár. 418 (10-0)

A legbiztosabb és legkellemesebb szer
váltóláz ellen,
 különösen gyermekeknek, kik a keserű Chinint más-kép bevenni nem képesek a
Chinin-csokoládé
 és a
Chinin-czukor
 Rozsnyay M. gyógyszerész által Aradon (ezelött Zombán), melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyűlése Fiumében pályadíjjal koszoruzott.
 Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jóbiru gyógyszerertárában.
 A hamisításoktól óvakodni kell!
 Mindenki csak a Rozsnyay M.-féle pályakoszoruzott készítményt kérje és fogadja el. 288 (53-0)

Alteti sérvszendvedők
 Sturzenegger Gottlieb, Herisauban (Helvetia) ártalmatlanul, működő sérvkenőcsében egy meglepő gyógyszerrel találunk. Számátalan bizonyítványok és megköszönő iratok vannak mellette a használati utasításához. Kapható csupánban 3 frt 20 kr-ért egy Sturzenegger G. által, valamint Pesten: Formágyi Ferencz gyógyszer, a sz. Máriához, Zágrábban: Mitlbach Zsigmond gyógyszer, Temesváron: Pecher J. E. gyógyszer, a segítő Máriához, és Bécsben: Weiss József szerkesztő gyógytárában, Tuchlauben 27. sz. 442 (6-8)

RAVISSANTE!
 Fétre mindenféle ártalmas arczfestékek! Fétre a rizsporral! Ezek elárulják magukat! Csak a mérgeletes, hivatalosan megvizsgált, tisztá és teljesen ártalmatlan **RAVISSANTE**, Dr. LEOSSE-é Párisban, bír azon erővel, az emberi bőrt minden sérüléstől megmenteni, szépséget és ifjúságot biztosítani. Már az első kísérlet meg fog békélti gyönyörű arccal, hogy minden dícsért föléleges.
 Kapható nagyban és kicsinyben Budapesten: **Dr. LEOSSE**, király-utca 15. I. 19. Egy üvegtök ára 1 frt 50 kr. Vidékre utánvétellel. 606

Hirdetmény.
 Zalamegyében — Bakában — rengeteg erdősegek közé-
 lében 1874-ik évben — fából épített, cserépzindelyvel fedett, 8 ló erőjü gőzmozdonyval, két pár kővel dolgozó új gőzmalom szabad kézből eladó, a venni szándékozók az alulirt tulajdonosokkal Bakában értekezhetnek.
Sümegei Ferdinand és társa
 Mendli Balázs.

Budapest, február 28-án 1875.

9-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csúpán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csúpán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**
 HIRDETÉSEK DÍJA: Egy ótször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Haasenstein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mousse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.**

TISZA KÁLMÁN.
 P arlamentaris országban... de hát valóban az-e hazánk jelenleg?
 Minden tulás a pártszendvedélytől mentes elfogulatlansággal szólva, biz ezzel úgy áll a dolog, hogy parlamentarismusa válogatja.
 Vannak mindenható parlamentek — igaz, hogy jó tova tölünk. Egykissé tul az ozeazónon. Vannak a souverain, vannak a belrendezkedési hatalom több-kevesebb mérvével bíró parlamentek. Ne latolgassuk e hatalom mérvét, hanem mondjuk ki, hogy hazánk ez utóbbi kategóriába esik.

hi elő, kénytelenek vagyunk őt bemutatni, ismételteti, és fölszedni és fejére rakni a koszorukat, melyeket a lelkes közönség lábai elé szór... Valóban, Tisza Kálmán nagy, nemes, és hasznos következményeire nézve kiszámíthatlan horderejü dolgot vive végbe, meglepőleg, könnyeden, a bibliai esodatételek hirtelenségével; mint az ótestamentom hőse, ki vesszejének egy titésével szétválasztotta a tengert, hogy seregét száraz lábbal vigye át azon; ugy ő, egy százával összeolvasztotta a szétvált tengert, hogy betemesse az örvényt, s fölemelje, kiszabadítsa és új utjára térítse az annak zátonyán megfeneklett államhajót, s egy-szersmind megakadályozza, hogy e zátony

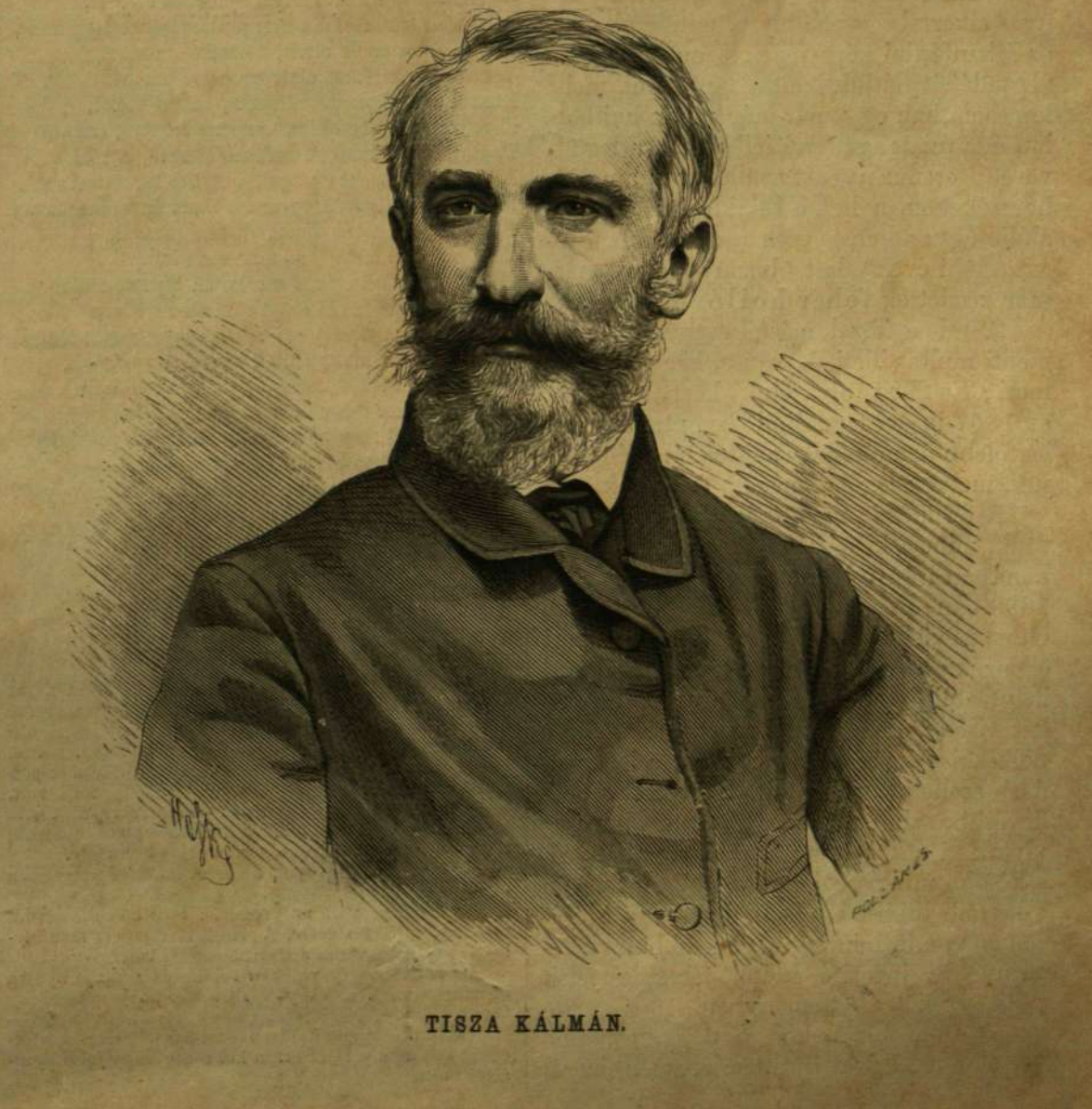
nyilásán száraz lábbal járjanak át a ka-ló-zok a harczeitelen hajóra és kirabolják, aztán folygujtsák és megsemmisítsék azt.
 Igen, Tisza Kálmán egy szóval, egy beszéddel vitte ki mindezt, egy váratlan pillanatban idézte elő a fordulatot, melytől a közhizsem a beteg haza sorának jobbrafordultát reméli.
 Átalánossá vált a meggyőződés, hogy elveszünk a közjogi viszályban, de senki-nek szava sem volt olyan erős, hatalmas, hogy egyszerre megállítani lett volna képes a civakodókat, még az ellenség közlel-tének látása sem, — mindenki kérlet, tanácsolt, hogy hagyjuk régi gyűlölködés-ünket, fogjunk össze a közös ellenség ellen.

A parlamentarismus lényegére nézve azonban, mely abban áll, hogy a képviseli többséget juttatja uralomra, bizonyos közjogi korlátok közt, vagyis világosabban szólva, míg e többség „lehetetlen” vagy „tilos” nem kíván, tehát egy szó mint száz: a közjogi alap által megjelölt határok közt — szabatosan parlamentárisak vagyunk annyival inkább, mert a parlamentarismus e lényeges követelményét a korona is eddigelé a leglelküismeretesebben szem előtt tartotta.

Nos hát csak azt akarok mondani, hogy parlamentaris országban az, a ki a hely-zet urává emelkedik a parlamentben, az elmondhatja magáról az egyszeri nagy ural, hogy: az országban ott az első hely, a hol ő foglal helyet, lenne bár az asztal végén vagy derekán is.

Tisza Kálmánról is, miután ama főnebb határain kívül elfoglalt állását — jegyezzük meg azonnal — hazafias elszántságból, megváltoztatván, ezáltal a helyzet urává emelkedett, elmondhatjuk, hogy akármelyiken ül is le ama piros székek közül, melyekre annyi szem pillant sovárú a körülötte ülők közül, azért mégis az lesz azok közt az első hely, melyet ő fog elfoglalni, vagy immár talán el is foglalt.

Ő nagy dolgot vitt végbe, és szépen, egy esztanós drámai mozam hatásával vitte azt ki, melyre minden szem feléje fordult, minden kéz tapsolni kezdte neki, a földszinten, erkélyen és páholyokban, az udvarit sem véve ki, s most mi ugy vagyunk vele, mint a rendező egy sikerült dráma szerzőjével, kit az elragadt közönség viharosan és ellenállhatanul, parancsolólag

TISZA KÁLMÁN.

BUDAPESTI KALAUZ.

<p>ÁSVÁNYVIZEK. Deszkuty L. m. kir. udvari szállító, Erzsébet-ter 1. sz. bel- és kül-földi ásványvizek és forrás-termékek legu-gyobb raktára; mindenkor frisa minőségben.</p> <p>ÁSVÁNYVIZ-KÉSZÜLÉKEK ÉS SIPHONOK. Mllacher L. és Wágner, Budapesten, (Buda, kécsa-utca 291.) elvállalnak szilvagyárak számára teljes berendezéseket, a legújtanósb fűtőtelek mellett.</p> <p>BANK-ÉS VÁLTÓ-ÜZLETEK. Ulatz, Holzwarth és Schubert, Pest, UV. Diána-fürdő, mindenféle részvények, Állampapírok és sorajegyek bevásárlása és eladása. Vidéki megrendelések pontosan s gyorsan teljesítetnek.</p> <p>DISZMŰ GYÁRI ÁRU RAKTÁRAK. Márton Alajos, váci-utca, nemzeti-szállóval szemközt. Legnagyobb-braktár bronz-, bőr- és porcellán-diszmu-ujdonságokból, a hol az árukat átnevezése-vevőkön kívül vendégek is szivesen fogadtatnak.</p> <p>FODRÁSOK. Schadeberg Béla, hölgy és férfi fodrá-szati terem borotválással egybekötve. Díszan felszerelt raktár mindennemű haj-munkálatokból a legújabb divat szerint a t. cz. hölgy és férfi köznőség számára, csinnal és illelőlegesen elkészítve jutányos áron. — Vidéki megrendelések pontosan és jutányosan teljesítetnek. Üzleti helyi-ség ur-utca 6-dik szám. A Mezőkőhöz.</p>	<p>GYÓGYSZERESZEK. Török József, király-utca 7. sz. a.; vá-logott raktára mindennemű bel-és kül-földi hasznos specialitásoknak.</p> <p>HIRDETÉSI IRODA. Haasenstein és Vogler, Gizeletár (ez-előtt régi színház-ter) 1-6b sz., a Haas-Fülöp-féle palotának szemközt.</p> <p>HIRLAPOK ELADÁSA. A lapok kiadó-hivatalában több mint 1,000-féle, — s 1830-dik évtől 1873. évig megjelent hirlapok, ezek közt: Pestli Hir-lap, Vasárnapi Ujság, Jogtudományi Kö-löny, Pester Zeitung s Képes Kiállítási Lapok, teljes évi folyamokban jutányos ártért el fognak adatni.</p> <p>ILLATSZERÁRUK. Vértessai Sándor, m. kir. udvari illat-szerár, Kristóf-ter 1-6b szám alatt Pest-en, Gasdagon felszerelt illatraktár, min-dennemű angol és francia illatszerek, ugyszinte nagy választékban bel-és kül-földi toilett-cikkiek.</p> <p>KÖNYVNYOMDÁK. Franklin-Társulat, magyar irodalmi in-tézet s könyvnyomda, egyetem-utca 4. sz. s.</p> <p>LÁMPÁK ÉS CSILLÁROK. Dittmar H. fűrdő- és nádor-utca sar- kán. A legnagyobb választékban pet-rolum- és olajlámpák, legújtanósb áron.</p> <p>LÁTNIVALÓK. Alattkeri, közlekedés táraakocsikkal. Bemenet 20 kr. Budai várpalota, a vár felügyelőség kö-zbenjárása mellett. Esterházy-képtár, zárva.</p>	<p>Nemzeti muzeum, országút; az egyes- termek 9-től 1 óráig nyitva vannak. Hétfő: régiségek, kold és szerda: képtár, csütörtök: természetgyűjtemény. Országház, Sándor-utca.</p> <p>Városi virgadó, Deák Ferencz-utca. Bemenet 20 kr.</p> <p>Ünnepszafürdő, kád-, zuhany-, kö- s- és gőzfürdő.</p> <p>Hírírók-féle világhírű kád-, zuhany-, kö- s- gőzfürdő.</p> <p>LÉGNYOMÁSÚ TÁVIRDÁK. Ohm C. O. Pest, József-ter 15. sz. a.; elfo-gadó légnymású, valamint villanyos házi- s szoba-távirda-berendezéseket, a legújtanósb kivitel, méltányos feltételek- több évi jótállás mellett. Árjegyzékek s kimutatások ingyen szolgáltatnak ki.</p>	<p>MULATÓ-HELYEK. Nemzeti színház, kerécs-ut. Opera: kedden, csütörtökön, szombaton, Dráma, népszimnő, vígjáték: vasárnap, hétfőn, szerdán, pénteken. Nemet színház, gnyju-utca. Dráma, Operetta, vígjáték. Nemet színház a Hermina-téren Operetta.</p> <p>MÉTERMÉRTEK ÉS REND- SZER. Calderoni és társa, (mátyánk-utca). Szemléletgyűjtemény a méter-rendszer megismertetésére. — Lásd a hirdetésir- vatot. Görög István, hatvani-utca 16. szám, (Ganszerek és orvos-gyógyszerészi mű- zterek nagy választéka.</p>	<p>PAPÍR-KÁRPITOK. Mllacher J. L. s- fia, váci-utca 30. sz. egyszerűsámból, kelme és szőnyeg- raktár.</p> <p>PAPÍRKERESKEDÉS. Hegler József Ede, papír raktára, könyv- és könyvnyomda Budapestben, kecskeméti-utca 11. szám.</p> <p>SEBTAPÁSZ. Különös figyelemre méltó az általános elismert dr. Forty-féle sebtapasz Buda- pesten: Török J. gyógyszer, urnál, király- utca 7. szám, valamint az ország minden gyógyszerertárában. Egy csomag ára 50 kr. és 1 ft.</p> <p>SZÁLLODÁK. Európa szálloda, Ferencz József-ter. Hungária nagy szálloda, áldansor. Magyar király szálloda, Dorottya- utca. Nádor szálloda, váci-utca. Nemzeti szálloda, váci-utca. Vadász-kürt szálloda, Kishíd-utca. (Mind elsőrendűek.)</p> <p>TAKARÓPAPIROS e lapok kiadó-hivatalában, egyetem- utca 4. sz. a., nagy ívek, másszintén 16 ft a vasutához szállítva.</p> <p>ÜVEGKERESKEDÉS. Görög István, hatvani-utca 16. szám, (Üvegmenetek, asztali készletek és tüllök.)</p> <p>VARRÓGÉPEK (Csak Ohm C. O.-nál, József-ter 15. sz.) legújtanósb órákat. Árjegyzékek in- gyen. Javítások jótállás mellett eszközöl- tetnek. (Alap. 1868-ban.)</p>
--	--	--	---	---

Kiadja és nyomtatja a „Franklin-társulat” magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utca 4-ik szám).